

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ'

Σάββατο Ἀθήνα, 22 Φεβρουαρίου 1920

ΑΡΙΘ. 672

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΒΟΥΤΥΡΑΣ: Ὁ Ἀποκλήρος.
ΣΙΣ: Ἐπιτάφιο.
Κ. ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ: Ὁ Σκληρός καὶ ἡ Γλώσσα.
ΣΙΤΣΗ ΚΡΕΤΤΙΣΚΑΚΗ: Τὸ Ταίρι πού ἀμάτησε.
Μ. ΦΙΑΝΗΤΑΣ: Γλωσσολογικά: Δεκοχτά.
ΠΑΡΟΣ Δ. ΤΙΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Θά σ' ἀγαπῶ.—Μὴ μ' ἐρωτᾷς.—Χέρια.—Πῶς λαχταρῶ!
ΜΙΧ. ΘΕΡΒΗΤΗΣ—Κ. ΚΙΡΦΙΟΣ: Ὁ Δὸν Κι-χότης (συνέχεια).

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",: Φαινόμενα καὶ πράγματα.
ΣΤΕΦ. ΔΗΦΗΝΗΣ: Γύρω ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Ψι-χάρη. (Κουβέντα μὲ τὸν κ. Ξενοπούλο).
Β. ΜΟΡΟΓΙΟΣ: Ἡ σκληρὴ Ρηγοπούλα.
ΑΠΟ ΒΑΘΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΘΜΑΔΑ: Σένη φιλολογία.
 —Μουσική.—Νέα βιβλία.—Περιοδικά.
 —Ἡ κοινὴ γνώμη.—Χωρὶς γραμμα-τόσημο.

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

Ο ΑΠΟΚΛΗΡΟΣ

Σταμάτησε στὴ στάση. Κανεὶς ἄλλος δὲν ἦταν ἐκεῖ. Πού κοιτάξε πέρα, εἶδε τὴ δόση, τὴ σὰν αἶμα-τωμένη, νὰ μαυρίζει.

Διαβάτες μλοστοί, καὶ διαστικοὶ πήγαιναν. Ἄκου-σε παιδικὲς φωνὲς νὰ τραγουδοῦν. Τέσσερα παιδι-κια, λίγο μακριά, φανήκανε νὰ ἔρχονται ψάλλοντες ἕνα τραγούδι, πού τοῦ θύμισε τὰ παιδιὰ τῆς σπιτο-ναικοκυρᾶς του.

Λευτεριά μου, χάρισέ μου,
 μιὰν αἰώνια ζωὴ.....

Τοῦ φάνηκε ὁμοῦς τώρα σὰν παράκληση στὴν ἐλευ-τεριά, ποῦχε φέγει, νὰ ξανάρθει στὸν δόστυχο τόπο.

Τὸ τραῦ ἐρχόταν. Εἶχε ἀνάψει καὶ τὰ φῶτα του. Ἀνέβηκε καὶ στάθηκε στὸν ἐξώστη. Ἄλλὰ σὲ λί-γο αὐθάνηθε κάποια ζῶλη, πού ἀπὸ μέρες τὸν ἐνα-χλοῦσε, καὶ ἀναγκάστηκε νὰ πάει μέσα.

Καὶ δὲν ἦταν πολλοὶ οἱ ἐπιβάτες. Τρεῖς ἄντρες καὶ δύο γυναῖκες, πού δὲν παύανε νὰ μιλοῦνε.

Στὸ μπροστινὸ του κάθισμα σ' ἕνα σταθμὸ ἦρθε καὶ κάθισε ἕνας καλοντυμένος μὲ ρούχα μαῦρα μὲ ἄσ-πρες λεπτὲς γραμμῆς.

Αὐτὸ τὸ ρούχο τοῦ θύμισε ξαφνικά, ἐν' ἄλλο ρού-χο ἐνὸς σκοτωμένου, ποῦχε δεῖ μιὰ μέρα, λίγο καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὶς ἡμέρες τοῦ τρόμου.

Τὸν εἶχαν ἔξω ἀπ' τὸ νεκροσκοπεῖο μέσα σὲ μιὰ νεκροφόρα, μὲ τὸ σκέπασμα τοῦ φερέτρου ριχμένο πάνω του. Καὶ φαινόταν ἔτσι λίγο ρούχο του, τὸ ἐ-πίπλω μέρος τοῦ κρανίου του, τὰ μαλλιά του μαῦρα, μεγάλα, μᾶσπρες τρίχες σπαρτές. Καὶ βρωμοῦσε, βρωμοῦσε, σὰ δέκα ψοφίμα. Αἱμᾶτα καὶ νερὸ μαῖζο εἶχαν τρέξει καὶ στάζανε κάτω ἀπ' τὴ νεκροφόρα. Καὶ βρωμοῦσε ὁ δρόμος ὅλος πέρα ὡς πέρα, καὶ οἱ διαβάτες τρέχανε γιὰ νὰ περάσουν..

***

Κατέβηκε στὴν τελευταία στάση, μέσα σὺνδὲς κεν-τρικῶς δρόμους. Πηκτοῦ αὐστεινὰ ὁμοῦς, τὰ φανά-ρια δὲν ἀνάβει πᾶ...
 — Καὶ πού θὰ πάω τώρα; ρώτησε τὸν ἑαυτὸ του.
 Ἄν καὶ στὸ νοῦ του παρουσιάστηκε ἕνα μαγαζὶ φωτισμένο, πρόσωπα μέσα γνωστά, αὐτόξ, οδύνοντας τὴν εἰκόνα, ἀπάντησε:
 — Ἔτσι θὰ γυρῶ! καὶ θὰ πάω ἔπειτα κάτω νὰ φῶ...
 Καθὼς ὁμοῦς βάδιζε, πάλι τοῦ φάνηκε νὰ βλέπει τὸ φωτισμένο μαγαζὶ τοῦ Κοῦλα, καὶ τὸ Νάσια τώρα, νὰ λέει, νάκουσε τὴ φωνή του, νὰ λέει μ' εὐχαρίστη-ση, γιατί εἶχε λεπτὰ ὁ Στάθης ὁ Σαμοῦλης νὰ γλεν-τίσουν:
 — Ἀλέκο! ἔχει φῶς μέσα; Ἔλα γρήγορα. Ἄ, γιάσου, ἔλα, ἀναψέ το! Θὰ τὸ κάψουμε ἀπόψε...
 Δὲν τὴ ἤρθε ὁμοῦς τόσο ἀντιπαθητικὰ, διὼς τὴ χτεσινὴ βραδιά τὴ φωνή του, πού τᾶλεγε, οἷτε αὐ-σθάνηθε τὴν κακία κείνη.
 Ἄμ' ἐκείνος, ὁ Σύρας!... Ἔ, πὸ χτήνος... Κ' ἦ-θελε ὅλο νὰ λέει τάντιθετα.
 — Ζήτω ἡ φυλὴ!
 — Κάτω ἡ φυλὴ!..
 — Ζήτω τὸ φῶς!..
 — Ζήτω τὸ σκοτάδι...
 Τὸ χτήνος! Καὶ δὲν τὸν κοιτάζε καθόλου, ἀπόφευ-γε νὰ τὸν κοιτάξει, τὰ ποτικώσια μάτια του περνοῦ-σανε γρήγορα ἀπ' αὐτόνα.
 Ὁ Ποῖμης βλαστήμησε ἀρκετὰ δυνατὰ καὶ γύρισε ἔπειτα νὰ δεῖ μὴν τὸν ἀκουσε κανεὶς. Βοήμια ἦταν ἐκεῖ.
 Πέρα κατὶ φῶτα τρέχανε μὲς' τὸ σκοτάδι. Τὰ φω-τα τοῦ τραῦ.
 ***
 Ἔπρεσε σοὺς δρόμους πού δρισκόνταν μεγάλες μπου-ραφές, τὰ μεγάλα καφενεῖα.
 Κόσμος, φτωχὸς κόσμος προπᾶνταν, γύριζε, στε-κόνταν ἔξω ἀπ' τὰ φωτισμένα δυνατὰ, μαγαζιά, πού μέσα πλήθος ἄλλο μὲ κομπὰ ρούχα καὶ εἰδημο πρᾶ-σιωπο, καθόνταν, ἔπρηνε, ἔπρηνε...
 Εἶδε ἔξω ἀπ' τὰ παράθυρα ὑπαγίου, σιδεροφυγγ-

μένα, μιάς μεγάλης μπυραρίας, νέους κακονομένους, παιδιά ξυπόλυτα και δυο γυναίκες να στέκονται κοιτάζοντας μέσα.

Ἡ ματιά του, πού πήγε στο ὑπόγειο, εἶδε κρέας, μπριζόλες ἀψητες, σὲ πιατέλες, καὶ ἀνθρώπους μὲ σκούφους ἀσπρους, νὰ γυρίζουν, κ' ἄλλους ξεσκώφωτους νὰ κινούνται γρήγορα, νὰ τρέχουν.

Κι ἄκουσε :

— Κοτόπουλο πιλάφι, τελείωσε. . . . .

Ἦταν ἡ κουζίνα τῆς μεγάλης μπυραρίας.

Μυρουδιά ἔφευγε ἀπὸ τοὺς τεντζερέδες, κ' ἔδωκε ἀπ' τὰ νοικοκυριά παράθυρα, ὅπου στὰ σίδηρά τους, σὰν καταδικασμένοι σαυτὴν τὴν τυραννία, στεκόντουσαν κοιτάζοντας οἱ δυο γυναίκες καὶ τὸ πλῆθος τῶν νέων καὶ παιδιῶν.

Καὶ μέσα στὶς μεγάλες μπυραρίες, κόσμος καλοφωρεμένος, ἔτρωγε, ἔπινε, γελούσε, μιλούσε, καὶ γυναίκες ποῦχανε θαμμένα τὰ μάγουλά τους καὶ μαυρισμένα τὰ μάτια, γυρίζανε. . . .

Ὁ δρόμος φωτιζόταν ἀπ' τὸ φῶς τὸ πολὺ, πού χυνόταν ἔξω ἀπ' τὰ παράθυρα μὲ τὰ μεγάλα γυαλιὰ, ἀπ' τὶς πόρτες τὶς τζαμένιες. . .

Ἐφυγε ἀπ' ἐκεῖ γρήγορα καὶ βάδιζε χωρὶς νὰ βλέπει πού πηγαίνει.

— Ἐλα, πάψε, εἰπε στὸν ἑαυτὸ του οὐδὲ λίγο, πάλι ἄρχισες; Τὰ ξέρω, τὰ ξέρω. . . Τάψαν κι ἄλλοι. . . .

Καὶ εἶδε τότε πὼς εἶχε βρεθεῖ στὸν ἡσυχὸ δρόμο, τὸ σιωπηλὸ, ποῦφευγε στὸ μαγαζὶ τοῦ Κούλα.

— Μὰ πού πάω; ἔκανε πάλι ἐκεῖ! ἄς τὸ διάολο! Σὰ ζωὸ πού πάει στὸ παχνὶ χωρὶς τὸν ὀδηγὸ. . . .

Εἶπε ἕμως, πὼς εἶχε λωιρὴ ἐπιθυμῖα νὰ πάει. Ἄφου πήγε ἴσαμε κεῖ; θὰ πῆγαινε ἔτσι, νὰ δεῖ, γιὰ τελευταία φορὰ! . .

Κι ἄκουσε καὶ κίνη τὴ στιγμή φωνές, τραγουδία νῆρχονται ἢ νὰ θγαίνουν ἀπ' τὸ μαγαζὶ τοῦ Κούλα, κἀτὶ ἀγριοφωνάρες, πού τάραζαν τὸ σιωπηλὸ δρόμο.

* * *

Στὴν πόρτα βρῆκε τὸ παιδὶ τοῦ μαγαζιοῦ, καὶ τὸ ρώτησε ἂν φίλοι του εἶχαν πάει. Τὸ παιδὶ τοῦ ἀπάντησε, ὅτι δὲν εἶχε δεῖ κανέναν ἀκόμα. Ἦθελε αὐτὸ καὶ δὲν ἴσθελε. Ἄλλὰ πάλι, πήγε μέσα νὰ καθίσει, καὶ κεῖ εἶδε οἱ ποιοὶ τραγουδοῦσαν.

Ἦτανε δυο ἀπ' τοὺς πῶ τοι ταχτικὸς πελάτες τοῦ μαγαζιοῦ, πού δὲ λείπανε σχεδὸν ποτέ. Πάντα κεῖ τοὺς ἔβλεπε. Ὁ ἕνας ψηλὸς, κοκκαλιάρης, μὲ πρόσωπο ὄλο ρυτίδες, πού, ὅταν περπατοῦσε, πῆγαινε κεντσοῦνοντας καὶ λεγόταν Σαματᾶς, κὶ ὁ ἄλλος ἕνας σχεδὸν γέρος μὲ τσιμπιλικά ματία, μεγάλη καμπουρωτὴ μῆτη, κὶ ἄσπρο ἄλλ' ὠραῖο μουστάκι, ὑπερήφανα στειμμένο.

Καὶ θῆχανε γλέντι καλὸ, καθὼς φαινότανε, γιὰ τὴν ποτῆρια γεμάτα, πᾶτα ἄδεια μὲ κόκκαλα καὶ κεφάλια ψαριῶν, βρισκόντουσαν στὸ βρεμμένο ἀπὸ κρασιά δίχως ἄλλο, σιδερένιο τραπέζι.

Παραξευεύτηκε λίγο πού τοὺς εἶδε μαζί, γιὰ τὸν ἄπο πού πῆγαινε κεῖ, ποτὲ δὲν τοὺς εἶχε δεῖ νὰ κάνουν παρέα, ἀλλὰ πάντα μόνοι καὶ μακριὰ ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλο, νὰ πίνουν.

Ὁ ψηλὸς κοκκαλιάρης, ὁ Σαματᾶς, στράφηκε καὶ τὸν εἶδε :

— Ὅριστε, ὄριστε, τοῦ εἶπε, ἔλατε νὰ πάρετε ἕνα! Γύρω, ἕνα ποτῆρι καθαρό, γρήγορα! . .

Δὲν ἀνήθθη. Πῆγε κοντὰ τους.

Ὁ Σαματᾶς ἄπλωσε κ' ἔσυρε ἕνα καθίσμα.

— Ὅριστε, ὄριστε. . .

Ἦταν ὄλος εὐγένεια, ἂν καὶ ὁ Ποίμης δὲν τὸν ἔφερε τόσο εὐγενῆ, ἴσως μάλιστα, τὸ ἐναντίο. . . .

Τὸ παιδὶ ἔφερε τὸ ποτῆρι γρήγορα καὶ ὁ Σαματᾶς τὸ γέμισε :

— Ἔτσι τὸ καταλαβαίνει κανεὶς! Ἄ, νά, στάσου, πάρε κι αὐτὸ τὸ κεφάλι! εἶναι ἀπὸ ψάρι τοῦ γλυκοῦ νεροῦ. . . Τὶ νὰ κάνουμε; ἡ περίστασις μᾶς ἔκανε νὰ τρῶμε καὶ ψάρια τοῦ γλυκοῦ νεροῦ. . . .

— Καὶ χαροῦπια, . . πρόσθεσε ὁ σύντροφός του.

— Καλὰ τὸς, καὶ χαροῦπια. . . Μὰ καὶ μόνο αὐτὰ; Ἄστα. . . Ἐλα τώρα! Βίβ: τὸ πρῶτο!

Καὶ ἦσανε. Ἄλλ' ὅταν κατέβασε τὸ ποτῆρι τοῦ ὀ κοκκαλιάρη, εἶδε τοῦ συντρόφου του, τοῦ γέρου, νὰ νὰ γεμῖατο.

— Πιέτο! τοῦ εἶπε, δείχνοντάς το μὲ κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ.

— Σιγά, σιγά! τοῦ ἀπάντησε αὐτός.

— Ἄδεια! το, σοῦ λέω! δυνατὰ τὸν πρόσταξεν ὁ ψηλὸς κοκκαλιάρης μὲ φωνὴ χοντοῖ, ἀλάωνοντας τὸ χέρι του καὶ δείχνοντας τὸ γεμάτο ποτῆρι.

— Καλὰ, βρέ ἀδερφέ, νά!

Καὶ ὁ γέρος τὸ ἦπιε ὄλο, τὸ στράγγισε σιγά, σιγά, ὑψώνοντας τὰ τσιμπιλικά ματία του σὰ μὲ εὐλάβεια, στὸ κόκκινο ταβάνι τοῦ μαγαζιοῦ.

— Μὲ τίς ὑγιείες σου! τοῦ εἶπε μὲ εὐγένεια ὁ φίλος του.

— Μεροῖ, ἔκανε αὐτός, σφογγίζοντας τὰ μουστάκα του.

— Γιωργάκη! φώναξε στρέφοντας στὸ τεζάκι ὁ Σαματᾶς, δὲν ἄκουσες; . . Τὶ σοῦ εἶπε ὁ κύριος! Ἐπεμισή! καὶ γρήγορα. . . .

— Ἄς τὴ φέρει, βρέ ἀδερφέ. . .

Ὁ Ποίμης ἀιστάνθηκε εὐχαριστοῦν πού βρισκόταν ἐκεῖ, κοντὰ τους, στὴ συντροφιά τους. . . .

Ὁ γέρος ἄρχισε νὰ τραγουδᾷ, γέροντας τὸ κεφάλι πίσω.

— Στάσου, στάσου! τοῦ ἔκανε ὁ Σαματᾶς, μὴ! ἐγὼ θὰ τὸ πῶ. Καὶ ὀρθώνοντας τὸ κορμὶ του, μούγκριζε τρεμουλιαστά :

Θὰ σπάσω ποτηράκια

γιὰ τὰ καλὰ παιδάκια. . . .

— Τὰ παιδάκια! Τοῦ Σωκράτη τὰ παιδάκια; . . . γιὰτὰ λές; Τὸν ρώτησε ὁ σύντροφός του.

— Σάπα σὺ. . . .

Καὶ ἔσκιολοθῆσε :

Θὰ σπῶ μπίρες

γιὰ τὶς ζωντοχῆρες. . . .

— Νὰ πεθάνει ὁ Θεός! φώναξε ἐνθουσιασμένος ὁ γέρος.

Ὁ ἄλλος στράφηκε, παύοντας τὸ τραγουδῆ του, στὸν Ποίμη.

— Νὰ τι θὰ πῆ, τοῦ εἶπε, νὰ ξέρει κανεὶς Ὀμηρο! Τὸ παρατήρησες; Χρόνο, συνίληση. . . .

— Βρέ, πῆς το κι ἄστα αὐτὰ!

Ὁ Σαματᾶς στράφηκε σ' αὐτόν.

— Σὺ δὲν ξέρεις τί λέμε!

Ἔστερα στὸν Ποίμη :

Ἄνθρωποι ἕνα, μὲς,

πολύτροπον, ὅς μὴ καὶ πᾶσι.

— Μωρέ, άστα αυτά τὰ κορακίστικα! άγριεμένος φώναξε ό γέρος.

Ό Σαματάς κούνησε τó κεφάλι έλευσιολογώντας των :

— Πού καταλαβαίνεις σύ; τού ειπε, άμα δέ μάθεις Όμηρο, δέ μπορείς νά τραγουδήσεις! Δέ μπορείς νά πεις έτσι :

Νά σπάσω κανατάμια
για τὰ μωδιστράκια....

— Νά ζησει ό κόσμος! Φώναξε ένθουσιασμένος πάλη, ό σύντροφός του.

Ό άλλος όμως, ακούοντας τó τραγούδι του, ειπε στον Ποίμη :

— Τό παρατηρήσατε; Πρέπει νά ξέρεις Όμηρο, για νά τὰ κάνεις αυτά! Όμηρο, Όμηρο, άν δέν ξέρει κανένας, δέν ξέρει τίποτα!..

Ό Ποίμης, άντι νά γελάσει, αιστάνθηκε λύπη γι' αυτόν. Είχε πάει και στο γυμνάσιο, καθός καινούταν... Και τόν φαντάστηκε στο γυμνάσιο, νά μελετῶ.....

Είχε ακούσει όμως πώς ό Σαματάς ήταν από πλούσια οικογένεια, αλλά τόν νόμιζε άγράμματο, ή με λίγα γραμματάκια. Ό πατέρας του είχε εργοστάσιο μεταξωτών. Και τού άφησε, όταν πέθανε, όχι λίγα χρήματα. Ό Σαματάς, άμα τὰ πήρε τούς έδωσε και κατάλαβαν στα γλέντια.

Άλλά σε λίγο καιρό δέν τού έμεινε πεντάρα, όλα τούχαν ξεγλυστρήσει. Και τώρα καθόταν άεργος και ζούσε με την έλεημοσύνη ενός αδελφού του.

— Είναι όμως καλή καρδιά! σκέφτηκε ό Ποίμης, μά άν δέν ήτανε δέ θάτρωγε τὰ λεπτά του....

Και τού ήρθε επιθυμία νά κάνει παρέα μ' αυτόν, νά πιάση φιλία....

— Πάλι τὰ ίδια, πάλι φίλιες! ειπε στον εαυτό του με θυμό. Μά δέν έβαλες μυαλό;....

Οί δυό σύντροφοι είχαν άρχισει νά τραγουδούνε μαζί, νά φωνάζουνε μ' όλη τους τή δύναμη. Πάνω στο τραγούδι τούς, ό ψηλός αϊγύπτιος, ό μεγάλος υπηρέτης τού μαγαζιού, πλησίασε τόν Ποίμη.

— Τό ξέρεις, τού ειπε, κείνος ό... διάολος, πώς τότε λένε, κείνος πού όλο φωνάζει, πού τόν πιάνει τó νευρικό του....

— Ό Νάσκας ;

— Ναι, ά, για σου! αυτός ό διάολος! είναι μέσα, μονάχος, τóση άρα....

Σηκώθηκε ειθύς.

— Συγγνώμη! έκανε στούς δυό συντρόφους του.

— Λεύτερα, λεύτερα... τού άπάντησαν αυτοί.

* * *

Μές τó μικρό χαμηλό δωμάτιο βρήκε τó Νάσκα όρθιο κοντά στον τοίχο και νά κρατεί μια έφημερίδα από μιάν άκρη της, πού έτσι άκουμπούσε χάμω.

— Καλώς τον! τού ειπε αυτός. Για έλα τώρα, και σύ νά δεις! Είχα τóση άρα δώ μόνος μου και δέν τ'εχα παρατηρήσει, και νά τώρα δά, πού σηκώθηκε και πήρα αυτή την έφημερίδα άπ' τó παραθύρο, τὰ πήρε ή ματιά μου. Για κοιτάζε τι μās ψάλλουν!... Γιατι για μās, χωρίς άλλο, θά τὰ γράφουν. Δέν δά πάρα λόγος... Κοίτα!.. Πήγαινε στο διάολο και σέ....

Πέταξε με μιá κίνηση άπότομη την έφημερίδα στο κοντινό του ξυλίνο μεγάλο τραπέζι, κι άρχισε :

— Είναι θρισίες, πού ουτε αγοραίος φανλος θά τις έλεγε. Τά κτήνη... Μά έτσι, έτσι είναι! Ζού όαζω στοιχημα, μά τι νά σου πώ; Όχι λεπτά, γιατί δέν έχω, ξερεις την καταντία μου τώρα, αλλά να, νά κόψω ένα μου δάχτυλο! Στην τιμή μου, σά Νάσκας τίμιος, γιατί προ πάντων, είμαι τίμιος! Νά κοψω, σου λέω, ένα μου δάχτυλο, άν αυτά δέν τάγραψιν γνωστοί μας, καλαμαράδες! Και φοβερίζουν στο τέλος.. ότι θά μās σφάξουν!... Έ, τούς κτηνανθρώπους... Μά χάθησε, μη στέκεσαι, κάσαι!... Μάει ό Στάθης νά ψαρέψει τίποτα καλό μεζέ! Είναι τρομερός σ' αυτήν την περισταση νά μπορεί νά θρυσκει! Μά δσο βλέπω και τούτο... Άπόψε πού λές...

Στάθηκε, γιατί άπ' έξω άπ' τó μαγαζι άκούστηκαν οι φωνές των δυό συντρόφων νά τραγουδούνε. Έώρα έκαναν καντάδα :

Είσαι άφραία, είσαι κομψή...

— Μά τ'είναι αυτοί ; έκανε ό Νάσκας, σά νά τραγουδούνε γαϊδάροι!.. Κ' είναι τóση άρα, πού γκαρίζουν! Μωρέ κουράγιο... Άπόψε, πού λές, θά τὰ χαλάσουμε, όπως λει ό Στάθης. Ά, θά γνωφεί... Μά στάσου τώρα, δέ μπορω, πρέπει νά τὰ σούσω αυτά, με πνιγουνε... Άκούς .. Μά σωστό θέλουν άφεντη τὰ σκυλιά! Μήπως έχεις κανένα σουγιά δάκι;... Ά, νά, όχι, τó θρηκα!...

Ό Ποίμης λίγο πωσω όρθιος τόν κοιτάζε, πούδουνε τὰ γράμματα άπ' τόν τοίχο. Έβλεπε τó λαμό του, ένα λαμό αδύνατο και όμοιο με παιδιού. Και ήταν ετοι πάντα. Γιατι και όταν ήταν παχουλός, πού δουλευε, πριν άπ' τόν άποκλεισμό, ό λαμός του έμενε αδύνατος.

— Τούλάχιστον αυτοί είναι άνθρωποι, ειπε παραβίλοντας αυτόν με άλλους πούχε ζητήσει τή φιλία τους.

Κούνησε νευρικά τó κεφάλι και κινήθηκε μες τó μικρό δωμάτιο.

— Έχεις τίποτα, τώρα ; σου περισσεύουνε νά πιωίμε ένα; Τόν ρώτησε ό Νάσκας, άφού τελείωσε τó σόβυμιο.

Χτύπησε τó σιδερένιο τραπέζι και ήρθε τó παιδί άντι τού Άλέκου. Τού ειπε νά φέρει και μεζέ.

Ό Νάσκας και ό Ποίμης κάθισαν άντικρά, όχι στο μεγάλο τραπέζι τó ξυλένιο, αλλά σ' ένα σιδερένιο στη γωνιά.

Ό Νάσκας έτριβε τὰ χέρια του.

(Ακολουθεί)

ΕΠΙΤΑΦΙΟ

Στο θάνατο τού φίλου Α. Α.

Ώραιε νεκρέ, κι' άν συνοδιά στο ψυχρομάχημά σου
Μιά βρυσσομάνα άστέρευτη την πίκρα της κυλούσε,
Μά τὰ όνειρά σου τάρτασια και τούς γλυκούς σου
[πόδους

Ποιές σκέψες και ποιοι στοχασμοί για νά τούς προ-
[βοδίσουν ;

sic.

Ο ΣΚΛΗΡΟΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ

A

Σταθμός στην εξέλιξη της Ρωμαϊκής διανόησης, το τελευταίο βιβλίο του Σκληρού «Τὰ σύγχρονα προβλήματα του Έλληνισμού». Φωτεινό, ώμο, άδρό, είναι ή πρώτη απόπειρα για μίαν επιστημονική αντικειμενική εξέγηση πάνω στο πρόβλημα της σύστασης της Έλληνικής κοινωνίας, θεμελιωμένη στη Μαρξιστική κοινωνιολογική θεωρία, συμπληρωμένη και με δικές του πρωτότυπες παρατηρήσεις. Τέτοιο βιβλίο δέν έχει κανένα άλλο ανάλογο στη γλώσσα μας. Στην επίδραση μόνο που θα έχει κι αυτό το βιβλίο, όπως και το προηγούμενο, «Το Κοινωνικόν μας Ζήτημα», μόνο με το Ταξίδι του Ψυχάρη μπορεί να συγκριθεί. Με τη διαφορά, πώς ο Ψυχάρης εΐτανε καλλιτέχνης, ενώ ο Σκληρός εΐτανε φιλόσοφος, κοινωνιολόγος, μα καλλιτέχνης δέν εΐτανε. Γι αυτό ένα τόσο φωτεινό βιβλίο, γραμμένο στην πιο άναρχική μιχτή γλώσσα, μάς πληγώνει την αίσθηση, λιγοστεύοντας την έντύπωση που θα μπορούσε αλλοιώς να μάς γεννήσει. Ο Σκληρός, που ύπώπτευε τη φριχτή αυτή έλλειψη του βιβλίου του, δικαιολογήθηκε πώς αυτό τόκανε επίτηδες γιατί δέν ήξερε τη δημοτική και γιατί ήθελε να διαβαστεί από περισσότερο κόσμο. Πόσο φαίνεται πώς ο Σκληρός δέν εΐτανε Ψυχάρης, όσο κι αν εΐτανε ξεχωριστός άνθρωπος, όσο κι αν άνοιξε καινούριο δρόμο στη σύγχρονη σκέψη μας ! Γιατί κι ο Ψυχάρης είχε ανάγκη να διαβαστεί, μα αυτό δέν τον έπρωξε να κατέβει σε κανενός είδους ποχώρεση, κ' έτσι μάς χάρισε ένα έργο μεγάλο. Κι ως τόσο ο Σκλ. φαίνεται βαθειά έπιηρεασμένος από τον Ψυχάρη. Το τελευταίο έργο του, στις γενικές του γραμμές, εκεί που ψυχολογεί το χαραχτήρα του Ρωμού, βρίσκεται μέσα στον Ψυχάρη. Τόσο είναι βέβαιο πώς ο άληθινά μεγάλος μπορεί σε κάθε εποχή, και τη στιγμή που οι άλλοι ούτε υποπτεύονται τίποτα, αυτός μονάχα να βλέπει από μακριά και μέσα στα πηχτά του σκοταδιού την άλήθεια που κρυφολαμπυρίζει.

Το βιβλίο του Σκλ. μπορεί και πρέπει να κοιταχτεί απ' όλες τις πλευρές του, σαν ένα άρχιτεχτονικό κατασκεύασμα. Έμάς μάς ενδιαφέρουνε σήμερα οι ιδέες του Σκληρού για τη γλώσσα και τη γλωσσολογική μεταρρύθμιση, κι αυτές μονάχα θα εξετάσουμε. Άλλοτε μπορεί να μιλήσουμε και γι άλλα ζητήματα.

Λοιπόν ο Σκλ. φρονεί 1) πώς ή γλώσσα που πρέπει ναποχτήσει το Έθνος, είναι ή άγνή δημοτική, 2) πώς οι λογοτέχνες και οι ειδικοί γλωσσολόγοι πρέπει να γράφουνε μόνο την άγνή δημοτική για να χρησιμοποιούνε τα γραφόμενά τους για γλωσσικό πρότυπο στο Έθνος, 3) προσωρινά να οικονομηθοῦμε όπως - όπως με τη μιχτή, και 4) ή γλωσσολογική μεταρρύθμιση να εξακολουθήσει το δρόμο της για να φτάσει μια μέρα κι ως τη μέση εκπαίδευση.

Άς μὴν τρέθουνε τα χέρια τους οι μιχτοί. Υπάσχει μια θεμελιώδικη διαφορά ανάμεσα αυτώνων και του Σκληρού. Αυτοί κηρύχουνε τη μιχτή για βριστική γλώσσα του Έθνους, αυτή μιλάσουνε στα σχολεία κι αυτή θέλουνε να επικρατήσει στο μέλλο. Ο Σκλ. θέλει τη μιχτή σαν έναν απλό σταθμό, που για να στα-

ρικούς λόγους πρέπει να σταματήσουμε προσωρινά, καλλιεργώντας όμως για το μέλλο την άγνή δημοτική. Η διαφορά είναι ολοφάνερη. Ο Σκλ. δέ μιλεί με περιφρόνηση για μεταψυχαρακή περιόδο, όπως κάνουνε κάποιοι άλλοι γνωστοί μας. Αυτό τονίσαμε κ' εμείς στο «Νουμάς». Άς κάνει κανένας σήμερα τη δουλειά του με όποια γλώσσα μπορεί. Μα όποιος αγαπάει τη Δημοτική άληθινά, ως φροντίζει να την επιβάλει στον κόσμο — όχι βέβαια με το στρατιωτικό νόμο — με όλα τα μέσα που μπορεί να διαθέσει μια συστηματική προπαγάντα, ως την δουλεύει με σύστημα και με τόλμη κι ως κάνει υπομονή όσο να ρθει το πλήρωμα του χρόνου. Καισαρικές τομές δέν επιτρέπονται στη γλώσσα.

Εΐδατε σεις καμιά τέτοια προπαγάντα για να φωτιστεί ο κόσμος, για ναγαπήσει τη δημοτική και να δεχτεί μια μέρα λεύτερα και μ' ένθουσιασμό την επιβολή της; Το έναντιο, εΐδαμε φοβέρες, «άλλ, μὴν κουνηθεί κανείς», άκούσαμε δημοσιογραφικές κλαπαδίες, που μάς πήρανε ταυτιά μας, τονίζοντας ύμνους σ' ένα σωρό μεγαλοφρίες, σ' ένα στενόχωρο τόπο, που ούτε μπορεί να χωρέσει, ούτε και χρειάζεται προς το παρό μεγαλοφρίες, παρά άθόρυβους και φιλόπουνους δουλευτάδες.

Δέν μπορούμε να επαναλάβουμε βέβαια όσα εΐπαμε άλλοτε για το ζήτημα αυτό. Η γνώμη μας είναι πώς ή εποχή μας δέν είναι ακόμα ώριμη για να λάσει το ζήτημα της γλώσσας. Αυτό δέ σημαίνει βέβαια πώς τα βιβλία του δημοτικού σχολείου είναι άνάγκη να ξαναγραφίσουνε στην καθαρεύουσα. Μα δέν είναι και καμιά άνάγκη, πριν το ίδιο το Έθνος δημιουργήσει την άληθινή του γλώσσα, που δέν μπορεί να είναι άλλη, παρά ή άγνή δημοτική, να ερχόμαστε μεις από τώρα αυθαίρετα να του καθίζουμε στο όβερκο το τέρας της μιχτής, εμποδίζοντας έτσι τη φυσική εξέλιξη της δημοτικής γλώσσας.

Όό μόνο πούχαμε εμείς να κάνουμε σήμερα, είναι να εϊνόησουμε, να υποδοηθήσουμε με κάθε τρόπο την άνάπτυξη της δημοτικής. Προπαγάντα και δουλεμα της γλώσσας πρό πάντων στο έπιστημονικό επίπεδο. Κ' οι δημοτικιστές οι ίδιοι πρέπει να ξαναβροῦνε τον εαυτό τους. Άς το πούμε καθαρά. Δέν εΐμαστε ούτε μεις όσο πρέπει δημοτικιστές. Έχουμε πολλή καθαρευουσιάνικη σκουριά στο αίμα μας. Έγώ, που δέν έγραφα ποτέ ούτε έναν τύπο καθαρευουσιάνικο, το ξαμολογιέμαι, δέν εΐμαι διόλου εύχαριστήμενος από τον εαυτό μου. Έχουμε γίνει εμείς οι δημοτικιστές σήμερα πολύ επιφυλαχτικοί, συντηρητικοί, πολύ φρόνμοι. Χάσαμε την παλιά γλωσσολογική όρμη μας, αγωνιζόμαστε όπως - όπως, με τα υπάρχοντα όπλα, να έξοικονομηθούμε. Όχι. Δημοτικισμός θα πεί επανάσταση. Πρέπει να άποχτήσουμε επαναστατική όρμη. Άδιάφορο ά θα άρέσουμε στους άστούς, ά θα μάς διαβάσουνε οι άστοί, ά θα μάς άγοράσουνε. Θάρθει ή μέρα που όλοι πέρα - πέρα θα μάς διαβάζουνε, και θα μάς ακριβοπληρώνουνε κώλας. Άς αφήσουμε τις σημερινές δάφνες να τις φάνε όλας. Ρεσι οι μιχτοί, κ' εμείς ως κοιτάζουμε για το μέλλο. Γιατί αυτές δέν είναι ιερές δάφνες του Έλλάϊνου, εϊναι δάφνες από την άγορά. Η δημοτική πρέπει να κλουτιστεί τόσο, που να μπορεί να ικανοποιεί όλες τις έπιστημονικές ανάγκες μας. Έργο της δικής μας γενιάς είναι, όπως και σε άλλα θέματα ο Σκληρός, να

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ : ΔΕΥΤΕΡΟ
ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ Η ΜΙΧΤΗ
ΜΕ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ :

νά χτίσουμε μιά καινούρια γλώσσα, παρά νά γκρεμίσουμε τήν παλιά. Οί διάφοροι χτίστες, που υφάνουνε τά μυστήρια τους, ε'πιμένουνε σώνει και καλά νά μᾶς χτίσουνε μέ τὸ στανειὸ σπῆτι γιά νά καθήσουνε, καλὸ εἶναι νά περιορίσουνε τὴ δημιουργική τους δραμιά. Τοὺς εὐχαριστοῦμε, μὰ δὲν ἀποφασίσαμε ἀκόμα νά χτίσουμε τὸ σπίτι μας. Τὸ σκεδίο τὸ θέλουμε ἐπιστημονικὸ, τέλειο, ὄχι τσοῦσιχο, γιά νά ἱκανοποιεῖ ὅλες τίς ἀνάγκες μας καὶ νά εὐχαριστεῖ τὴν αἰσθητικὴν μας, καὶ τὸ σκεδίο αὐτὸ θὰ μᾶς τὸ δώσει ὁ Πρωτομάστορας, ὁ Λαός, μαζὶ μὲ τοὺς κορυφαίους ἐπιστημονέες του καὶ τοὺς κορυφαίους λογοτέχνες, που γνωρίζανε τὴν ψυχὴ τους.

Ἡ λύση θὰ ρθεῖ μοναχὴ της, μὲ φυσικὸ τρόπο.
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΤΟ ΤΑΪΡΙ ΠΟΥ ΑΜΑΡΤΗΣΕ

Κ'εἶπαν : « νά πάμε νά πνιγοῦμε στάντικρονὸ πλατὺ ποτάμι δὲ μᾶς σκωπνεῖ τὴν ἀμαρτία κόσμος μὲ τόση ἀπονία, νοῦφαρα θὰ μᾶς γίνουν στρώμα καὶ μοιρολόγια τὸ καλάμι θὰ λέγει, κ'ἔτσι δὲ θάκοῦμε καὶ τὴ στριγγιὰ κακογλωσσία ».

Καὶ ξεκινήσανε τρεχάτοι καὶ σήσανε ἐκεῖ ὅλοισια στὸ πράσινο ὄχτο σταματήσαν κ' εἶδαν θλιμμένοι τὰ νερά, πουλιά τριγύρω καὶ λουλουδία στήνανε ξόφρενα μεθῆσια κιάφοροι καθίσαν στὸ χορτάρι, τὰ χέρια σφιγγοντας νερά. Τὰ μάτια τους εἶχαν καρφώσει στὸρμητικὸ, τὸ μελᾶρο ρέμα που μέσα του ἤθελαν νά πλῆξουν τὴ νύκτη τους καὶ τὴν ὁρμή γιά τὴ στραβὴ τοῦ κόσμου γνώμη, γιά τὸ δικέφαλο τὸ πέμμα κ' ἔγειρε ἡ νύκτα σὺ βουρκομένη τὸ φιλντισένιο της κορμί.

Μὰ ὁ νῦξ τὴ φίλησε μὲ βίαση στὰ χεῖλη τὰ γαρουφαλένια, τὴ σήκωσε μ' ὁρμή περίσσια, στὸ δάσο ἐκεῖ τὸ ἐρημικὸ τὴ φέρνει καὶ τὴν ἀποδέτει, μὲ ξεχωρὴ φροντίδα κ' ἔννοια, στὴ γέφυρη φτελιὰ ἀποκίτω, σάνθινο στρώμα μαγικὸ « Ἄκου, γλυκεριά μου, τὴν ἀγάπη, τὴς σιγολέγει, ἐδῶ γιορτάζει νύκτα, κοίταξε κ' οἱ πεταλούδες στήσανε γύρω μας χορὸ μ' ὄρμη πολλὴ κλάει τὸ ρέμα--ὦ; ἄσε τὸν κόσμον κ' ἀσφινάξει καὶ νά πνιγοῦμε δὲ μᾶς δίνει χρυσὴ μου Ἀγάπη τὸν καιρὸ ».

Σμύρνη ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ
ΔΕΚΟΧΤΩ

Τὰριθμητικὴ στὴ νέα Ἑλληνικὴ διὰν ἐκφράζουμε μαζὶ δεκάδα καὶ μονάδα, τὰ λέμε στὴ σειρά κατὰ παράθεση, κίωχι κατὰ σύνθεση.

Τὰ δύο πρότα τὰ λέμε ἀρχαϊότερα· δηλ. πρῶτα τὴ μονάδα κῆστερα τὴ δεκάδα : ἔντιενα (1 - d), δηλ. μὲ τὴν ἀρχαία προφορά τοῦ δ, πὸν μᾶς τὴ φράζεε ἀχάλασθη τὸ προηρούμενο μυτιάνοο (Γραμμ. Φιλῆν. § 274) — καὶ : δ ὠ δ ε κ α, δηλ. δνώδεκα μὲ τὴν ἀρχαία συναλοιφή.

Τὰποθέλοισι τὰ λέμε μὲ νεότερο τρόπο ἐκφέρουρας πρῶτα τὴ δεκάδα κῆστερα τὴ μονάδα. ἢ. χ. «δεκαετία», «δεκαπέντε» κτλ. Κεκεῖ πὸν ἡ ἀπόλυτοῦσα μονάδα ἀρχίζει ἀπὸ φωνητικὸ φτόγγο, γίνεται ὁ κανονικὸς συντραβηγμὸς (κράση, συναίρεση) τοῦ ἀρχικοῦ ἀφτονοῦ φωνήεντου ἀπὸ τὸν ἀμῆσος προηρούμενο α (τελικὸ τοῦ δ ε κ α) τὸν πὸν δυνάτω ἀπ' ὄλους, ἢ. χ. «δεκα-ἔξη—δεκάξη, δεκα-οχτὸ—

δεκαφτιά, δεκα-εννιά—δεκαννιά. (Γραμμ. Φιλῆν. § 75 καὶ Νομᾶ ἀριθ. 335-6). Μόνον στὸ δεκαοχτὸ παραστρατᾶει ὁ κανόνας καὶ κάνει : δεκΟχτὸ ἀντίς δεκαχτὸ (πὸν θὰ εἶτανε τὸ κανονικὸ).

Τὸ παραστρατῆμα ἀπὸ φωνητικὰ δέδαμα δὲν ξηγέται. Θὰ τὸ ξηγῆσουμε Ψυχολογικά. Ἐδῶ ἐπιδορᾶ ἡ ἀναλογία τοῦ συνθετικοῦ φωνήεντου. Ἐπειδὴ δηλ. τὸ ο θεωρεῖται καθαριτὸ ὁ συνθετικὸς φτόγγος τῶ δὸν συνθετικῶν (Γραμμ. Φιλῆν. σελ. 126, 5'), ὅπως εἶπαν οἱ ἀρχαῖοι : λοχΟφῆρος ἀντίς λοχηφῆρος (πρὸβλ. νικη-φῆρος), ἡμεροδῆρος, ἀντίς ἡμερα-δῆρος (πρὸβλ. ἀγορα-νόμος) κτλ. ἔτσι εἶπανε κάποιον καὶ νεότεροι : δεκΟφραγω ἀντίς δεκά-φραγω, καὶ λοιπὸν καὶ δεκΟχτὸ ἀντίς * δεκαχτὸ (παράβαλε : χαμόμηλα ἀντίς χαμαλημηλα, ζευγολάτης ἀντίς ζευγηλάτης κτλ. καὶ πὸν ἀνάλογο στὴν περίσταση τὸ Ροδίτικο : προτορμᾶτωσε ἀντίς προταρμᾶτωσε).

Στὸ δεκΟχτὸ καταπῆνεσε ὁ τύπος μὲ δ, βοηθώντίας καὶ τὸ ἀρχικὸ ο τοῦ ἀπλοῦ δ χ τὸ πὸν εἶναι πὸν ἀπλοχωρμένο μέσ' στὴ ψυχὴ μας καὶ διατηρεῖται ἀνάλλαγο, γιὰτὶ σιηρῆζεται ἀπὸ τὴς ἀκόλουθης συλλαβῆς τὸν ἴδιον φτόγγο ὦ, πὸναι καὶ τονοῦμενος, μὲ τὸ νόμο τὴς φωνοσωρευῆς (Γρ. Φιλ. 289).

Στὰ δεκαφτιά, δεκαννιά, πὸν δ ἀκόλουθος φωνητικὸς φτόγγος εἶναι ἄτονοῦμενο, σιηρῆξε καὶ κράτησε καὶ τὸ τελικὸ α τοῦ πρώτου συνθετικοῦ : δεκασ.

Στὰ δεκαἔξη, ἀφοῦ ἀφουσιώθησε τὸ τονοῦμενο ἔσῆ α (Γραμμ. Φιλ. σελ. 547) δεκαἔξη καὶ γίνανε τὰ δὸν α ἔνα : δεκαἔξη φωνικὰ ἔμεινε τὸ τονοῦμενο α, γιὰτὶ κανένα ἄλλο ο ὅτε τοιςμῆνο ὀβτε ἄτονο δὲν ὑπάρχει νά σιηρῆξει τὸ συνθετικὸ ο, πὸν στὰ ἀοιθυμικὰ δὲν ἀπλοχῶσεσε ἀκόμα, γιὰτὶ ἔτοῦτα εἶναι καὶ ξεχωριστὰ τὸ καθένα τους ὀβ μεγάλη γοήση ὅστε μένουν ἀτόανα μὲσ' στὴν νυχὴ τας.

Ὁ κ. Χατζηδάκης τὸ ξηγᾶει ἀπὸ τὸ πασαισῶτῆμα, πὸς τάχα ἐδῶ γίνεσαι, λέει, ἡ ἀνοαία (!) ἔνθληρη, καὶ τὸ νοῦφει : δεκ' ὀχτὸ. (ΜΝΕ. 6', 494). Μὰ γιὰτὶ δὲ στὸ δεκΟχτὸ πονάγα νά γίνεσαι ἀσπὴ ἡ ἀνοαία ἔνθληρη κίωχι καὶ στὰ : δεκάξη, δεκασιτά, δεκαννιά ;

Ὅντε καὶ τὸ Ἰτασιώτικο ἀπῆσπερίτης (μὲ ε) ἀντίς τὸ κοινὸ ἀπῆσπερίτης (μὲ ο) ἴθνε σῶζει πὸν τὸ θέλει κίωσιτὸ ἰουαία ἔνθληρη, γιὰτὶ ἴθνε δᾶκωρε : ἀφῆσπερίτης (μὲ φ), ρουλλῶ. Τὸ ἀπῆσπερίτης τὸ λένε ἔτσι στὴν Ἰτακιά (μὲ ε), γιὰτὶ καὶ τὴ ἀκῆτη τὴν πὸθεση ἀπὸ τὴ λένε ἀπῆ (μὲ ε), ὅπως καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους τόπους λένε ἢ. γ. ἀπῆ τὸ σπῆτι, ἀπῆ μένα). (ὄχι ἀπῆ εἰς ἐμεῶν). Κεκεῖνε (ἢ) πῆ κατὰ τίς ἄλλες, (εἰ) σὲ καὶ μὲ. Στὴν Ἀσπῆκη ἔννε σῆκτη πῆ. κῆγει ἀντικαταστῆσει σκεδὸν τὴ μ δ ἢ ἢ. γ. ἀσῶνε πῆ τὸ γουλλῆσιον ἀντίς : κῆτὸ γουλλῆσιον. Ἐτσι ἴσκειναι καὶ στὴ Σαρακῆνα.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΛΥΡΙΚΑ**ΘΑ Σ' ΑΓΑΠΩ**

Θά σ' αγαπῶ, —κι ἂν ἡ ζωὴ σκληρὰ μ' ἔχει χωρίσει
 Ἀγάπη μου ἀπὸ Σέ,
 θά σ' αγαπῶ μὲ τὴ στοργὴ πού δὲν μπορεῖ νὰ σβύσει
 δῶρο ἀπὸ Σέ δυὸ γράμματα κ' ἓνα δειλὸ πανσέ.
 Θά σ' αγαπῶ, —κι ἂν τὸ πικρὸ παράπονο μὲ κάνει
 στιγμὲς καὶ νοσταλγῶ
 τὴν ἡσυχία σὲ μακρινὸ κὶ ἀπάνεμο λιμάνι,
 Θά σ' αγαπῶ, κὶ ὡς μέλισσα τὸν πόνο θά τραγῶ.

ΜΗ Μ' ΕΡΩΤΑΣ...

Μὴ μ' ἐρωτᾶς ὁ Θάνατος κοντά μου ἂν παραστέκει
 κὶ ἂν τὸν φοβᾶμαι ἀλήθεια.
 Τὸ κοφτερὸ πελέκι του κὶ ἂν ἄστραψε παρέκει
 δέ μοῦ τὴ σβύνει τὴ φωτιὰ πού νιώθω ἐγὼ στὰ στήθια.
 Γιατὶ κὶ ἂν σβύσω μιὰ φορὰ, χίλιες φορὲς θά ζήσω
 κοντά σου πρὶν πεθάνω.
 Τὸ ἐρωτικὸ χεῖλάκι Σου φτάνει νὰν τὸ φιλήσω
 γιὰ νὰ βρεθῶ κὶ ἀπ' τὴ ζωὴ κὶ ἀπὸ τὸν Ἄδη ἐπάνω.

ΧΕΡΙΑ

Τὰ χέρια Σου, τὰ χέρια Σου, τὰ εὐγενικά Σου χέρια,
 πὸ ἄσπρα κὶ ἀπ' τὰ νερόκινα κὶ ἀπὸ τὰ περιστέρια.
 Λευκὰ σὰν τὰ κατάλευκα τοῦ Ἀυγούστου μεσημέρια
 τὰ εὐγενικά τὰ χέρια Σου, τὰ ἡδονικά τὰ χέρια.
 Κρίνα πού δὲν τὰ μάρανε χειμερινὸ δρολάπι
 τὰ χέρια Σου τ' ἀμάραντα, παρθενική μου Ἀγάπη.
 Καὶ στὴν πυράλικη ἀντηλιά τῆς νιότης μου ὑψομένη,
 —λευκὰ πανὰ στὸ πέλαγο, θαρρεῖς, ταξιδεμένα
 τὰ δυὸ σου χέρια,—ὦ, ποιά καλὴ μοῦ τάχει στείλει Μοῖρα
 νευρὶ ἀπὸ τόξο στὴ ζωὴ, χορδὴ ἀπὸ φῶς στὴ λύρα :

ΠΩΣ ΛΑΧΤΑΡΩ!

Μ' ἐγλύκανε τὸ γέλιο Σου καὶ μένα μιὰ φορὰ,
 τοῦ Μάρτη χελιδόνι,
 καὶ σ' ἀνθισμένα κλώνια μου πετοῦσε μὲ χαρὰ
 τὸ σπαθωτὸ φτεράκι Σου, πού ὅλα τὰ δυναμώνει.
 Μὰ τώρα πού φθινόπωρο μοῦ δέρνει τὴν καρδιά
 καὶ πέφτουνε τὰ φύλλα,
 πῶς λαχταρῶ τὴν ἡμερὴ μαρτυρία βραδιά
 πού τὸ γλυκὸ Σου λάλημα γιὰ τὴν Ἀγάπη ἐμίλα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ "ΤΥΠΟΣ",

ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΑΘΗΝΑ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συνεργάτες: Κ. ΚΑΡΒΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διαχειριστής: Η ΕΤΑΙΡΙΑ "ΤΥΠΟΣ",

"Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει
να διευθύνονται:

«ΒΤΑΙΡΙΑ Η «ΤΥΠΟΣ» Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ»

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Γιά τὸ Ἐσωτερικὸ δρ. 20 τὸ χρόνον.

» 10 τὸ ἑξάμηνον.

» 5 τὸ τρίμηνον.

Γιά τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. 25 τὸ χρόνον.

» 15 τὸ ἑξάμηνον.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΤΡΙΑ χρόνια είχε νάκουσται ἡ φωνὴ τοῦ Ψυχάρη. Ἐδῶ καὶ τρία χρόνια σ' ἓνα ἀποχαιρετιστή-
ριο γράμμα του στὸν Ταγκόπουλο, δημοσιευμένο στὴν
«Πατρίδα», ὁ Ψυχάρης, μὲ λόγια ποὺ δείχνανε ὅλη
τὴν πίκρα τῆς καρδιάς του, μᾶς ἔβλεπε τὴ μεγάλη
ἀπόφασή του νὰ μὴν ἀνακατευτεῖ πιά σὲ γλωσσικὸ ἢ
φιλολογικὸ ζήτημά μας. «Δὲν ὑπάρχει ἀκόμα πολιτι-
σμός στὸν τόπο αὐτό», ἔγραφε καὶ σὰ δὲν ὑπάρχει
πολιτισμός, δηλαδὴ ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ
κάθε μεγάλο πνευματικὸ κίνημα, κάθε προσπάθεια
παύει χαμένη. Ἀπὸ τότε δὲν ἔβλαπτο ἡ φωνὴ
του. Λίγοι εἶτανε σὲ θέση νὰ ξηγήσουνε καὶ νὰ νιώ-
σουνε τὴν αἰτία τῆς τραγικῆς αὐτῆς σιωπῆς. Κ' ἔρ-
χεται τώρα μ' ἓνα γράμμα του φιλικὸ νὰ μᾶς ξηγήσει
ὁ ἴδιος τὸ μεγάλο τὸ μυστικόν. Ὅσο εἶτανε νὰ πολε-
μήσει τίς ιδέες ποὺ βγαίνανε ἀπὸ ἄτομα, ὁ Ψυχάρης
εἶτανε ὁ ἀκαταπόνητος, ὁ ἀκατάβλητος ἀγωνιστής.
Μὰ σὰν εἶδε πὼς αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ Κράτος ἀκολούθη-
σε δισταχτικὸ δρόμο, τότε πιά ἡ ἀπογοήτευσή του,
σὰν εἶδε πὼς τίποτε σωστὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ἐδῶ
πέρα, ἔσπασε στὴν τραγικὴ ἀπόφασή του νὰ ἀπο-
τραδηγήτῃ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα καὶ ν' ἀφήσει τὰ πράγματα
νὰ βαδίσουνε τὸ μοιραῖο δρόμο τους. Μποροῦσε νὰ
βγεῖ καὶ νὰ μιλήσει, συνεχίζοντας τὸν ἀγῶνα του.
Προτίμησε τὴ σιωπὴ. Εἶδε τί γίνεται σήμερα μὲ τὴ
γλώσσα ἀπὸ τοὺς δισταχτικὸς δημοτικιστῆς, καὶ τὸν
πῆραν τὰ δάκρυα, λέει ὁ ἴδιος. Τὴ στιγμὴ ποὺ τὰ
δημοσιογραφικὰ κίβηλα ἀλλάζουνε γιὰ μιὰ φαν-
ταστικὴ νίκη τῆς δημοτικῆς, ὁ Ψυχάρης σὺβει τὸ
κεφάλι καὶ κλαίει.

***

Τὸ γράμμα τοῦ Ψυχάρη ἔρχεται ἴσα - ἴσα τὴ
στιγμὴ, ποὺ ἡ συζήτηση γιὰ τὴ γλώσσα ἔχει κά-
λε ἀνάψει, γιὰ νὰ βάλει τὸν καθένα στὴ θέση του.

Ὁ Ψυχάρης μᾶς τὸ λέει καθαρὰ καὶ ξάστερα. Τὶ θέ-
λουνε οἱ δασκάλοι καὶ ἀνακατεῖνται μὲ τὴ γλώσσα;
Τὶ θέλουνε οἱ δημοσιογράφοι; Ἔχει κανεὶς ἀπ' αὐ-
τοὺς νὰ ἐπιδείξει ἔργο; Μόνο οἱ συγγραφίδες ἔχου-
νε τὸ δικαίωμα νὰ ἔχουνε μιὰ γνώμη γιὰ τὴ γλώσσα.
Ὅλοι οἱ ἄλλοι πρέπει νὰ σιωποῦνε. Ὁ συγγραφέας
μπορεῖ νὰ ἔχει γνώμη, ἀδιάφορο ἂν ἡ γνώμη του αὐ-
τὴ εἶναι σωστὴ ἢ ὄχι. Ἔτσι πρέπει νὰ ἐξηγηθεῖ καὶ
ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων ποὺ περιέχει τὸ γράμμα
του. Εἶναι ἐκεῖ μέσα καὶ ὀνόματα συγγραφιδῶν ποὺ
τίς ιδέες τους δὲν τίς παραδέχεται, ὅπως εἶναι γνω-
στό, ὁ Ψυχάρης, καὶ τοὺς πολέμησε κίβλας. Μὰ δπως
καὶ ἂν εἶναι, οἱ ιδέες αὐτῆς ἀνήκουνε σὲ ἀνθρώπους
ποὺ ἐπαγγέλλονται τὸ συγγραφέα. Γι' αὐτὸ τοὺς ἐπι-
τρέπεται νὰ μιλοῦνε καὶ αὐτὸ. Μόνο ἡ δημοσιογραφικὴ
καὶ ἡ δασκαλικὴ σκέψη, ποὺ δογματίζεται ἀπλὲς
καθαροῦσες καὶ Μεσσιανιστοῦς, πρέπει νὰ αποκλει-
στεῖ ἀπὸ τὴ συζήτηση.

***

Τὸ Κράτος δημοσίευσε τὴ Γραμματικὴ του: «Ἡ
Γραμματικὴ διδασκαλία τῶν νηπίων πρώτων τάξεων
τοῦ Δημ. Σχολείου». Τὴ διαβάσαμε. Μπορεῖ νὰ ἔχου-
με ἀντίρρησης γιὰ μερικὸς τόπους, γιὰ μερικὸς συ-
μβουλίσματα, ἀκόμα καὶ γιὰ μερικὸς δισταχμούς. Ἀδ-
τά θὰν τὰ ποῦμε ἄλλη ὄρα, καταλλήλοτερη. Σήμερα,
ποὺ ὅλες σκεδὸν οἱ ἐφημερίδες σκητῆσανε σὰ ἴσσο-
σμένα σκυλιὰ κατὰ τῆς Γραμματικῆς αὐτῆς, ἔχουμε
χορὸς, ὡς δημοτικιστῆς, νὰ σταθοῦμε πλάι στὸ Κρά-
τος, ποὺ πολεμῆται σήμερα, ποὺ βράζεται, ποὺ συ-
κοφαντεῖται μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ θέλησε νὰ κάνει ἕ-
να βήμα, ἂς εἶναι καὶ δισταχτικόν, πρὸς τὸ μεγάλο Ζή-
τημα, τὸ Ἑθνικόν. Ποῦ τὴ βοήθη τὴ Γραμματικὴ τοῦ
τοῦ Κράτος; οὐτάει τὸ «Ἐμπόδες». Ἡ ἀπάντηση εἶ-
ναι εὐκολή: Στὸ στόμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Κ' ἔ-
τσι συμφωνοῦμε πέρα - πέρα μαζί του, ποὺ ἀμέσως
παρακάτω ἀποφαινεται πὼς: «Τὸ Ἑθνος ἔχει τὴ
Γραμματικὴ του». Αὐτὴ λοιπὸν τὴ Γραμματικὴ ποὺ
κατὰ τὸ «Ἐμπόδες», ἔχει τὸ Ἑθνος, αὐτὴ τὴ Γραμ-
ματικὴ. Ἰδὲ καὶ ἀποφάλλεται, ἔβαλε καὶ τὸ Κράτος
στὸ σχολεῖο του. Συμφωνοῦνται!

***

ΓΙΑ νὰ μιλήσουμε στὸ λαὸ γιὰ τὰ συμφέροντά
του καὶ νὰ μᾶς νιώσει, καὶ νὰ μᾶς ἀκούσει, καὶ
νὰ μᾶς πιστέψει, μόνο στὴ γλώσσα του, στὴν ἐθνικὴ
μας γλώσσα, στὴ Δημοτικὴ, πρέπει νὰ τοῦ μιλήσου-
με. Παλὰ ἀλήθεια αὐτὴ, ποὺ ἀκόμα δυστυχῶς δὲν
τὴν ζαλονιώσαμε, μὰ ποὺ ἔρχεται σήμερα νὰ τὴν ἐ-
φραμοῦσε ὁ κ. Α. Π. Γιαννιόπουλος μὲ τὴν ἐφημε-
ρίδα του, τὴν «Στασιδικὴ Ἐνωσις» ποὺ ἀρχίσησε
νὰν τὴν β-ῶσε ἀπὸ Αἴτιον. Τὸ ποῖτο ἀρθροῦν, «Ὁ
σκοπὸς μας», εἶναι γραμμένο πέρα - πέρα στὴ Δημο-
τικὴ, μὰ καὶ μέσα στὸ φύλλο ἡ Δημοτικὴ πᾶνει ἀρ-
κετὸ μέρος. Συσταίνουμε στὸν κ. Γιαννιόπουλο ν'
ἀπλώσει τὴ Δημοτικὴ σ' ὅλο του τὸ φύλλο καὶ νὰναι
παραβέβαιος πὼς ἔτσι θὰ πιτύχει ἀσφαλῆστερα τὸ
σκοπὸν του. Ἄς δεῖ πὼς καὶ ὁ κ. Γιαννιός μας τῶζε
τώρα, πὼς, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, λαγαριάζει νὰ βγάλει
τὴν «Κοινωνία» του στὴ Δημοτικὴ.

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΓΥΡΟ ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΜΕ ΤΟΝ κ. Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟ

Δεν ξέρω γιατί, όταν μου λένε να κάνω φιλολογικές συνεντεύξεις, θυμάμαι την παρουσία του τραλλού που τον βάλανε να βγάλει το φίδι από την τρύπα. Και εγώ είχα αποφασίσει να πάω για αυτό το ζήτημα, να τώρα ο «Νουμάς» που με θάζει στα αμαρτία, λοιπόν, το πατητό αρχίζει και η αμαρτία στα λαμπά του. Αρχίζει με τον κ. Γ. Ξενοπούλο, τον «αποστολό φίλο» του «Νουμά», του υποψυχομένου και όλων των γραφόντων :

Ο συγγραφέας, που πειροδόλησε τον «Ηλιο, με δέχεται μέσα στη μικρή του φιλολογική φωλιά. Ένα γραφέο αληθινά κομψό, που δείχνει τη νοικοκυριότητα διάθεση του κ. Γ. Ξ. Στους τοίχους, ζωγραφίες και φωτογραφίες. Σεχωρίζω ένα δυσφορούχο του Ψυχάρη, κωμωμένο από το μακαριστό το Θέμο Άρνιο. Ο σεβαστός μας Δάσκαλος είναι σκιτοαρισμένος σε μια καλή του ώρα : Κόκκινη επαναστασιακή γραβάτα, κόκκινο τριαντάφυλλο και χαμόγελο. Την εποχή εκείνη ο «πόνος της καρδιάς» δά του ήταν ξένος. Αγγλικά στον Ψυχάρη, να ο «Αχιλλεύς Παράσχος», αγριοκοιλάστας με το «άτιμιον βλέμμα του». Και στη σειρά, ένα σωρό Μαρτίες και Κιθέλες, Φωτεινές Σάντρες και Πειρασμοί. Οι δόξες του κ. Ξενοπούλου.

Είναι κάμποσος κατ'όσον τώρα (από την εποχή που παιζήκανε οι «Φοιτητά»), που δεν τα πάω καλά με τον κ. Ξ. Μα για το χαίτη του «Νουμά», δίνουμε τα χέρια, κάνουμε «επεχειρίω» και η φιλοκονόβεντα αρχίζει. Μιλώ με το κείμενο μπροστά. Την προς Φιλήτιαν επιστολήν. Διαβάω : «Ένας γλωσσολόγος υπάσχει στην Ελλάδα, ο Φιλήτιος».

— Έχει δίκιο ο Ψυχάρης, λέει ο κ. Γ. Ξ. Ο Φιλήτιος στη δίσημη Πραγματική του μάς έδειξε μέθοδο, λεπτιότητα και μερικές ετυμολογίες του είναι θαυμάσιες. Είναι ο γραμματικός της Δημοτικής. Και για το χαμόγελο του δεν έχω καμιά αντίληψη.

— Πρέπει να χαμογέλωμε ;

— Καλ' να χαμολώμε μάλιστα, απαντάει ο κ. Ξ., θάζοντας στα γέλια. Στον τόπο μας κάθονται και δίνουν σημασία σε πράγματα και πράγματα, που μόνο ο Σαρδόνειος τοίς χειράλθεται. Συμφωνώ με τον Ψυχάρη και γελώ.

— Γελοποθεραπεύα, λοιπόν ;

— Είναι η ύβρις της ψυχής.

— Για τα ιστορικά λάθη του κ. Χατζηδάκη, τί λές ; Εκείνη η γενική του Μάρι, που θάρασε πως ήταν η γενική του περιήριου Λατινικού Marius ;

— Δεν είμαι ειδικός. Έγώ δού Μαρτίους ξέρω. Το Μάριο της εποχής του Σόλλα, από τη Ρωμαϊκή Ιστορία και στην άλλο...

— Το Μάριο της Τρίτης ;

— Ακριβώς. Μα για τον κ. Γ. Χατζηδάκη έχω τη γνώμη πως είναι από τους δυο-τρεις γλωσσολόγους του κόσμου. Επιστήμονας, που έχει έρωτα με τη δουλειά του. Ξέρω μάλιστα μια κόρη που είναι ξετρελαμένη μαζί του.

Γουρλώνω τα μάτια από κατάληξη. Μα ο κ. Ξ. χαμογελάει και με βγάζει από την παρεξήγηση.

— Είναι μια φοιτήτρια της Φιλολογίας, ξετρελαμένη επιστημονικώς. Την έκαμε ν' αγαπήσει τη γλωσσολογία, που πριν ούτε να την ακούσει δεν ήθελε.

— Μα, ο κ. Χατζηδάκης είναι καθαρονοσοιάτος.

— Όχι ! διαμαρτύρεται ο κ. Ξ. Δημοτικιστής είναι. Μόνο που αυτός τη λέει «όμιλουμένην των αιδουσών». Λοιπόν, στις αιδούσας διαιτείται η Δημοτική.

— Χμ, εξαριώται. Μιλείται η' φραγκολεβαρτική.

— Ο κ. Χατζηδάκης μου έλεγε μια μέρα : «Ο τελευταίος σπαδός της επιστροφής εις την Ξενοφώντειον, απέθανε με τον Μισοκρίστην». Αν ο κ. Χ. διαφωνεί σε κάποιες λεπτομέρειες με τον Ψυχάρη, μα στη βάση συμφωνούν. Είναι και οι δυο μεγάλοι άρχηγοί της γλωσσικής μας αναγεννήσεως. Απορώ γιατί μιλάνουν — μια φορά μάλιστα, στα 90, κόπτεσαν και να μονομαχήσουν — ενώ θάρασε να είναι ένωμένοι.

— Σάν τη Συνεργαζόμενη Αντιπολιτευσή ;

— Όχι πολιτικά, για το Θεό ! Έδώ μιλάμε για τη φιλολογία !

— Μα πως να ένωθούν, που ο κ. Χατζηδάκης φρονάζει πως τα βιβλία του Ψυχάρη δεν αξίζουν τίποτα ;

— Δεν ξέρω αν είν' αλήθεια. Ο Ψυχάρης είναι δημιουργός. Είναι ο ιδεώδης γλωσσολόγος, γιατί είναι και ποιητής. Μόνο που καμιά φορά, στα μεθυστήματά του, πλατείεται λίγο. Μα από έρωτα με τον δεν τα καταφέρνει, π.χ. ο «Γουάντιος».

— Όσοι παραδέχεται πως μόνο οι δημιουργοί έχουν το δικαίωμα να κανονίζουν τη γραφή μας γλώσσα. Τότε πως οι κ. κ. Έπιδες ;

— Και τί κάνουν οι Έπιδες, παρακαλώ ! Αίτιο τα γράφανε τα διδακτικά ; Όχι. Καλέσανε τον Παπακωνιόν, το Νισθάνα, Ξένα, δηλ. συγγραφείς, και μ'ε είπανε : «Θέλουμε βιβλία στη Δημοτική. Μα για τον παιδαγωγικό σκοπό ν' αποφέρτε την πολιτεία.» Έχουμε τώρα τα «Ψηλά Βονιά». Καλ' για το περιεχόμενό του και για τη γλωσσική του μορφή είναι εκείνο που π'ε κάνει. Αν υπάραχον μέσα μερικά αδιότιμα, «άλλω», «ως», «τιν' αγράτι», «αυά», «ωσά»...

— Μόσα ;

— Παρακαλώ ! Τα καλαμπούρια διά τις «Αθήνας» !

— Κακή συνήθεια, κ. Ξενοπούλε. Άς θύσει ο άρεσθής τους κ. Άρνιος. Λοιπόν ;

— Λοιπόν, καλ' εδω τα Άγα καθήκοντα...

σὲ μιὰν ἄλλην ἔκδοσιν θὰ λείψουν. Τὰ διδακτικά εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἔθιμα στὴν επικράτηση τῆς Δημοτικῆς.

— Δηλαδή τῆς Μικτῆς ;

— "Ὁχι ! Ὁχι ! Δὲν ὑπάρχει Μικτῆ. "Ὅλοι τῆς Δημοτικῆς γράφουμε. Τὴν ἀσιεῖα μικτῆ, τὸν τραγέλαφο αὐτό, μόνο σὲ μερικὰ χρονολογήματα νέων τῆ θρίσκω.

— Εἶναι ἱστορικὸ πρόσωπον ὁ Ψυχάρης ;

— Ναι, μὰ ἐξακολοθεῖ νὰ γράφῃ τὴν ἱστορίαν του. "Ὅπως στὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκπαιδεύσεως θὰ μείνουν καὶ οἱ ἄξιοι Πετροκόκκινος, Δελμοῦζος, Τριανταφυλλίδης.

— Μὰ κανεὶς τοὺς δὲν εἶναι ποιητῆς στὸ οἶχον ἢ στὸ πεζό.

— Γι' αὐτὸ βάλανε ἐμᾶς νὰ γράψουμε τὰ διδακτικά. Τώρα γράφω καὶ ἐγὼ ἕνα γιὰ τὴν Δ' τάξιν. Μιὰ ἀπλὴ ἱστορία : Τὰ παιδιὰ μιᾶς οἰκογενείας διασπείρονται πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ βλέπουν τὴ ζωὴ τῆς.

— Ἡ νέα Γραμματικὴ τοῦ Κράτους ;

— Δὲ μοῦ ἄρσεν.

— Γιὰ τὰ φωνήματα, θρέμματα τοῦ Παρνασσού, ποὺ ὀνομάζει ὁ Ψυχάρης ;

— Μὰ ἂν εἶναι ὁ Παρορίτης, δὲν εἶναι ὁ Ξενόπουλος !

— Γιατί ; Ὁ Παρορίτης, εἶναι συγγραφέας !

— Τὰ γραφόμενά του δὲν μοῦ ἄρσεν. Δὲν ἔχουν πρῶτον. Ὅχι ὁ Γκόλφης.

— Ὁ ποιητῆς καὶ κριτικός ;

— Δὲν εἶναι τίποτε ἀπ' αὐτά.

— Ὁ Ποιρίτης ;

— Ναι. Αὐτὸς μάλιστα εἶναι ὅπως τὸν θέλει ὁ Ψυχάρης : Τὸ αἰώνιο χαμόγελο. Καὶ ὁ Ταγκόπουλος. Θεατρικός μὲ ἀνώτερες προσπάθειες στὴν Τέχνη. Μὰ τὴν ἀγῶνα τοῦ «Νουμά» γιὰ τὴ Μικτῆ δὲν τὸν καταλαβαίνω. Ὁ κόσμος δέχθηκε πρὸς τὴ Δημοτικὴ καὶ στὰ σχολεῖα, ὅπως στὸ θέατρο, ὅπως στὰ λογοτεχνικά μας βιβλία. Παράδειγμα καὶ ἡ «Διάπλασις». Τώρα γράφεται στὴ Δημοτικῆ, ἔχει ἔξῃ χιλιάδες συνδρομητῆς καὶ μόνο πέντε μᾶς τὴ γύρισαν πίσω γιὰ τὴ γλώσσα τῆς. Νομίζω πὸς ὁ «Νουμάς», ἀντὶ νὰ πολεμάει ἄδικα τοὺς Ἐπόπις ποὺ κάμναν μιὰ ἐθνικὴ ἐργασία, θῆτανε καλλίτερα νὰ τοὺς συνιρέχει στὸ ἔργο τοὺς.

Ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος ἐλάλησε. Εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος. Καὶ ὅτι φρόνιμοι ἄνθρωποι πηγαίνουν πάντοτε ἀπὸ τὸ πεζοδρομίου.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Γιὰ τὸ θάνατον τοῦ Πῶλ Ἀδάμ — Πὸς πέθανε ὁ Ἀντρέγιεφ. — Τὸ βραβεῖον τοῦ Νόμπελ καὶ ὁ Κνουτ Χάμσον. — Μερικὰ ἱστορικὰ τοῦ Βραβείου. — Ἡ ἐργατικὴ μόρφωση στὸ Βερολίνο.

— "Ὅλα τὰ γαλλικὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ ἀφιερώνουν πολλές σελίδες στὸν ὀνομαστὸ Γάλλο μυθιστοριογράφον Πῶλ Ἀδάμ, ποὺ πέθανε ἐδῶ καὶ δὺο μῆνες σὲ ἡλικίαν 57 χρόνων, ἀπὸ γρίπη, καὶ ποὺ ἀφήνει ἕνα τόσο πλατὺ καὶ προσωπικὸ ἔργο, ποὺ, καθὼς λέει ὁ Ζαν ντε Γρουεμὸν ἀπὸ Mercure de

France, μπορεῖ νὰ λογαριασθεῖ σὺν ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα σημαντικὰ πνευματικὰ μνημεῖα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Γιὰ ἕνα τέτοιο ἔργο, φυσικά, δὲν ἀρκοῦν μερικὲς σελίδες, γιὰ νὰ ζωγραφιστεῖ καὶ μελετηθεῖ ἄλλωστε ἴσως δὲν εἶναι καὶ ἡ καταλληλότερη, γυνικά, περίστασις γιὰ μιὰ τέτοια ἐργασία οἱ ἡμέρες πρὸς ἀκολουθοῦν ἀμέσως ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατον ἐνὸς συγγραφέα. Ἀπὸ δια ὅμως ποὺ γράφονται ἡμέρες αὐτῆς, βλέπει κανεὶς κατὰ πῶς ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Πῶλ Ἀδάμ κρίνεται ἀπὸ ἄλλους σὺν μιὰ βαρυστάτη ἀπώλειαν γιὰ τὴ γαλλικὴ καὶ τὴν παγκόσμιαν φιλολογία.

— Ὁ Πῶλ Ἀδάμ πρωτοπαρουσιάστηκε στὸ φιλολογικὸν κόσμον κατὰ τὰ 1885, μιὰ ἐποχὴ ὅπου ὁ νατουραλισμὸς θρῆσκονταν ἀκόμα σ' ὅλην τὴν δόξαν, ἀγκυρῶν εἶχε ἀρχίσει νὰ χαράζει τὸν ὀρίζοντα ἢ ἀντίδραση τοῦ συμβολισμοῦ. Ἔτσι λοιπὸν στὸ πρῶτον τοῦ ἔργου παρουσιάστηκε ἄκρος νατουραλιστῆς, σὲ τέτοιο μάλιστα σημεῖον, ποὺ ἡ φροσύνη του ἐξέλιξεν ἔργον νὰ εἶναι νὰ περάσει τὰ σύνορα τοῦ νατουραλισμοῦ, καὶ νὰ πηδήσει στὸ ἀντίθετον στρατόπεδον. Κι' αὐτὸ ἔργον. Ἐγινε συμβολιστῆς, καὶ ἔγραψε μαζί μὲ τὸ δικὸν μας τὸ Μωρεά («Τὸ ἰσθμὸν τῆς Μιρόντας») καὶ «Τὴς Δεσποινίδες Γκιμπέρ». Στὴν παραπέρα ἐξέλιξεν τὸν ἀφοσιώθηκε στὴ μελέτη τῶν κοινωνικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν ζητημάτων, εἶσι ποὺ ὀνόμαζε τὸν ἐναντιὸν τοῦ ἀναρχικοῦ στὶς «Πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς ὁμιλίαις του». Ἐννοεῖται πὸς ὅλες τὸν αὐτῆς οἱ κοινωνιολογικὰς ἰδέες ἦσαν καθαρὰ ἰδεολογικὰς καὶ ποιητικὰς, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ οὐσιαστικὰς. Ὁ Πῶλ Ἀδάμ, ἔλεγε ὁ Ρεμὸν ντε Γρουεμὸν, ἐδῶ καὶ καμιά εἰκοσιπενταετηρία χρόνια, — ὡς Πῶλ Ἀδάμ εἶναι ἕνα ὑπέροχον θέαμα. Κι' ἀπάνω σ' αὐτὸ προσθέτει ὁ Ζορὸς Λά Καρτιοννὲλ στὴ Revue Critique :

"Ἦταν : ὑπέροχος, σὺν ἕνα τρομερὸν χάος. Τὸ χάος τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ τὸ ἔργο του τὴν καθρεφτίζει μ' ὅλην τῆς τὴν κολοσσαία σύγκρουση, δίνοντις, στὸ σύνολόν του, τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς σωροῦ ἀπὸ δίκια, ποὺ περιμένοντι ἐκείνον ποὺ θὰ τὰ ταχτοποιήσει. Μᾶς κάνει τὴν ἐντύπωσιν σὺν ἕνα μετὰλλευμα ποὺ θρῆσκονταν ἀκόμα λωαμένο στὰ χωνευτήρια, καὶ ἔχει ἀνάγκη, ἀφοῦ πρῶτα καθαρῶνται ἀπὸ τὴς ακουριὰς, νὰ τοποθετηθεῖ σὲ κατάλληλον καλοῦσι μὲ ἀρμονικὰς ἀναλογίαις, ὅπου νὰ στερεοποιηθεῖ στὴ μορφήν ποὺ τοῦ πρόπει. Αὐτὸ του τὸ ἔργο ἠμιλίει ἴσως ἀκόμα περισσότερο ἕνα θεόρατον ὀγκώλιον, μισοπελεκημένον, ποὺ σ' ἀφίνει μόνον νὰ ματιέψεις τὸ σχῆμα τοῦ ἀγάλματος."

— Γιομάτη εἰρηνεῖα εἶναι ὡσὸσο ἡ ζωὴ, καὶ γιομάτη εἰρηνεῖα λέμε πὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ τέχνη, ὅν θέλει νὰ βαδίζει παράλληλα μὲ τὴν ζωὴν. Τί ἄλλο πρέπει κανεὶς νὰ εἶπει, διὰν μαθαίνει μερικὰ πραγματικά, σὺν καὶ αὐτὸ ποὺ εἶχαμε διαβάσει, καὶ εἶχαμε μὲ μεγάλη ἐπιφύλαξιν ἀναφέρει πρὸς ἀπὸ καμπόσους μῆνες, ἢ αὐτὴν ἐδῶ τὴ στήλην—γιὰ τὸ θάνατον τοῦ Λεωνίδα Ἀντρέγιεφ ; Γιατί ἡ πηγὴ ὅθεν εἶχαμε παρμεῖναι τὴν εἰδησιν, μᾶς γεννηθεῖ τὴν δυστυχίαν μὲ τὴς ἀστικὰς καὶ συντηρητικὰς τῆς ἀρχῆς. Ὁμως τώρα, ἔχοντι ἀπὸ πέντε μῆνες ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ μεγάλου Ρώσου συγγραφέα, διαβάσαμε στὰ «Στ

οιαλιστικά Μηγιάτικα Τεύχη του Βερολίνου τικό-
λουθα :

«Τὸν περασμένο Σεπτέμβριον πέθανε ὁ Λεωνίδας
Ἀντρέεφ. Ἐίχε γράψει λίγο Φιλανδικὸ ἥλιον, γὰρ
νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὸν Μπολοσεβικισμό, πὸν γονὲ θα-
σάνεε σὸ κορμί και τὴν ψυχή. Μπρὸς ἀπὸ τὸ ἀ-
καρρωτήριό του ἔσκασε μιά μπόυλα ἀεροπλάνου. Ὁ
ποιητὴς δὲν πληγώθηκε. Ὅμως ἡ ἀδυνατιομένη του
καρδιά σταμάτησε ἔστω ἀπὸ λίγο. Ἦτανε μόλις
48 χρόνων.»

Γιομάτη εὐφροσύνη εἶναι ἡ ζωὴ, και πολὺ πιναρὴ
γὰρ κείνον πὸν γυρεδὸν νὰ τὴ διορθώσουν.

— Φαίνεται πὸς τοῦτος ὁ πόλεμος μᾶς ἔφερε
πρὸς παλιὸς καιροὺς, ὅταν χρειάζοντουσαν μῆρες
και χρόνια γὰρ νὰ μάθει κανεὶς τί γινότανε, ἀπὸ
μιά χώρα στήν ἄλλη. Σὲ κάποιον περασμένο μας φύλ-
λο γράφαμε πὸς τὸ φιλολογικὸ βραβεῖο τοῦ Νόμ-
πελ δὲ δόθηκε σὸν Κνουτ Χάμσον, παρὰ σὸ
Σουηδὸν ποιητὴ Κάριφελτ, πὸν μάλιστα δὲν τὸ δέ-
χτηκε. Τώρα πάλι διαβάσαμε σὲ γεμανικὴ πηγή,
πὸς τὸ βραβεῖο Νόμπελ γὰρ τὸ 1919 τὸ πήρε ὁ
Κνουτ Χάμσον, πὸν ἔκλεισε σὲ 4 τοῦ Ἀγροῦστου,
ἀλλὰ νόθα, γὰρ ἔξιπτα του χρόνια. Μ' αὐτὴν τὴν τε-
λευταία εὐκαιρία μάλιστα ντυώθηκε σὲ πανηγυρικὴ
ἐκδοσὴ ὁ «Πάνας» του σὲ μόνο χίλια ἀντίτυπα.

— Ἰδοὺ και μερικὲς πληροφορίες πὸν παίρνουμε
ἀπ' τὸ Mercure de France γὰρ τὸ βραβεῖο τοῦ
Νόμπελ :

Ἐδῶ κί εἰκοσιπέντε χρόνια ἀνοίχτηκε σὲ
Στοκχόλμη ἡ διαθήκη τοῦ μεγάλου Σουηδοῦ χημι-
κοῦ Ἀλφρέδου Νόμπελ, πὸν ἄρνε τὸ μεγαλύτερο
μέρος τῆς περιουσίας του μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μοιράζον-
ται τὰ εἰσοδήματα τῆς κάθε χρόνου «σὲ κείνον πὸν,
σὸν διδοσὴμα τοῦ χρόνου, πὸν θὰ ἔχει κάθε φορὰ
περάσει, θὰ ἔχουν προσφέρει τίς μεγαλύτερες ὑπη-
ρεσίαι σὲ τὴν ἀνθρωπότητα.»

«Τὸ εἰσοδήμα θὰ χωρίζεται σὲ πέντε ἴσα μέρη,
πὸν θὰ μοιράζονται :

«Τὸ πρῶτο σὲ κείνον πὸν θὰ κάνει τὴ μεγαλύτερη
εφεύρεση ἢ ἀνακάλυψη σὲ φυσικά.

«Τὸ δεύτερο σὸν πὸν θὰ κάνει τὴ σπουδαιότερη
ἀνακάλυψη ἢ καλύτερη σὲ χημικά.

«Τὸ τρίτο σὸν πὸν θὰ κάνει τὴ σπουδαιότερη ἀ-
νακάλυψη σὲ φυσιολογία ἢ τὴν ἱατρική.

«Τὸ τέταρτο σὲ κείνον πὸν, σὲ γράμματα, θὰ
παρουσιάσει τὸ ὑψηλότερο ἔργο ἀπὸ ἔπωση ἰδεολο-
γική.

«Τὸ πέμπτο σὲ κείνον πὸν θὰ ἐργαστεῖ περισσότε-
ρο ἢ καλύτερα γὰρ τὴν ἀδερφοσύνη τῶν λαῶν, γὰρ
τὴν κατάργηση ἢ τὸ λιγότερο τῶν μονίμων στρα-
τῶν, και γὰρ τὴν ἴδρωση, ἢ τὸ ἔσπλωμα τῆς ἰδέας
τῶν συνεδρίων τῆς εἰρήνης.»

Ὅρις ἀκόμα πὸς γὰρ τὰ δύο πρῶτα θαποφάσει
ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Σουηδίας, γὰρ
τὸ τρίτο τὸ Καρὸλειο Ἰνστιτοῦτο τῆς Στοκχόλμης
γὰρ τὸ φιλολογικὸ ἢ Σουηδικὴ Ἀκαδημία, και γὰρ
τὸ τελευταῖο μία ἐπιτροπὴ ἀπὸ πέντε μέλη, πὸν θὰ
πὲ δρίζει ἢ Νορβηγικὴ Δίαιτα. Ἡ ἀπονομὴ τῶν
βραβείων θὰ γίνεται δίχως νὰ λογαριάζεται καθό-
λου ἡ ἐθνικότητα ἐκείνου πὸν θὰ βραβεύον, γὰρ

νὰ παίρνει τὸ βραβεῖο ὁ πὸν ἄξιος, εἴτε Σκανδινα-
ὸς εἶναι, εἴτε ὄχι.»

— Τὸ φιλολογικὸ βραβεῖο ἔχει δοθεῖ ἴσαμε τῶ-
ρα : Τέσσερις φορὲς σὲ Γερμανοὺς, τρεῖς φορὲς σὲ
Γάλλους, δύο σὲ Σουηδοὺς, δύο σὲ Δανούς, μιά σὲ
Νορβηγό, κί ἀπὸ μιά σὲ Ἰσπανό, Ἰταλό, Ἀγγλο,
Βέλγο, Ἰνδο. Τὸ χρηματικὸ ποσὸ παίζει ἀπὸ 150
ἴσαμε 300 χιλιάδες, ἀνάλογα μὲ τὰ εἰσοδήματα τοῦ
κάθε χρόνου.

— Τὸ φιλολογικὸ βραβεῖο Νόμπελ, ἀπὸ τότε πὸν
μῆκε ὁ καινούργιος αἰώνας, τὸ πήσαν οἱ ἀκόλου-
θοι :

1901. — Σουλὸ Περνιόμ, Γάλλος, γεννημένος
σὲ 1839.

1902. — Θεόδωρος Μόμσεν, Γερμανός, γεννημέ-
νος σὲ 1817.

1903. — Μπερσινιέρε Μπιέρσον, Νορβηγός,
γενν. 1832.

1904. — Τὸ μοιράστηκαν ὁ Φριδ. Μισοράλ, Γάλ-
λος, γενν. 1830, και ὁ Ἰσὸ Ἐισεγαράι, Ἰσπανός,
γενν. 1833.

1905. — Ἐρικ Σιένκεβιτς, Πολωνός, γεννημέ-
νος σὲ 1846.

1906. — Τζοζουὲ Καρνιτόι, Ἰταλός, γεννημέ-
νος σὲ 1836.

1907. — Ρούπτιορν Κίπλιγγ, Ἀγγλός, γενν.
1865.

1908. — Ρούντολφ Ὀικεν, Γερμανός, γεννημέ-
νος σὲ 1846.

1909. — Σέλιμα Λάγκερεφ, Σουηδός, γεννημένος
σὲ 1858.

1910. — Πάουλ Χάιτς, Γερμανός, γενν. 1830.

1911. — Μωρίς Μάστερλιγκ, Βέλγος, γεννημέ-
νος σὲ 1862.

1913. — Ραμνιτρανάθ Ταγγθε, Ἰνδός, γεννη-
μένος σὲ 1861.

1914. — Δὲ δόθηκε σὲ κανένα.

1915. — Ρομαίν Ρολλάν, Γάλλος, γενν. 1868.

1916. — Βέρνερ φὸν Χάιντενστάμ, Σουηδός, γεν-
νημένος σὲ 1859.

Τὰ βραβεῖα τῶν τελευταίων χρόνων δὲν ἔχουν
ἀκόμα δημοσιευτεῖ σὲ ἐπίσημα πρακτικά τοῦ Βρα-
βείου τοῦ Νόμπελ, πὸν ἡ ἐκδοσὴ τους σταμάτησε
ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πὸν ἄρχισε ὁ πόλεμος.

— Ἡ Σχολὴ γὰρ τὴ μόρφωση τῶν ἐργατῶν τοῦ
Βερολίνου δημοσίεψε τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλί-
ας τῆς γὰρ τὸ πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1920. Σημειώ-
νουμε ἐδῶ τὰ μαθήματα, πὸν μοιράζονται σὲς μέ-
ρες τῆς κάθε εβδομάδας.

1) Ἡ παγκόσμια πολιτικὴ μετὰ τὸν πόλεμο. 2) Ἐπι-
στάσι, Λαὸς και Οἰκονομικὰ τῆς Ρωσίας. 3) Ἐπι-
στασι σὲ τὸ μᾶθημα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. 4) Οἱ
εἰς τῆς τοῦ παγκόσμιου πολέμου, ἱστορία τῶν 30 τε-
λευτῶν χρόνων. 5) Ἱστορία τῆς σύγχρονης ἐργα-
τικῆς κίνησης. 6) Σοσιαλιστικὴ μόρφωση. 7) Τέσ-
σερις διμῆρες ἀπάνω σὲ φιλολογικὰ θέματα, α') Ὁ
Γκαῖτε κί ἡ ἐποχὴ του. β') Ὁ Χάινε κί ἡ ἐποχὴ
του. γ') Ὁ καινούργιος (Ζολά, Ἰφεν Χάουπ-
μαν). δ') Οἱ συγγραφεῖς (Ἐρ. Μάν, καινούργιος
ἐπίδοτες, ὁ Βέρφελ κί οἱ νέοι.)

ΜΟΥΣΙΚΗ

‘Η δαχτήστρα του ‘Ελληνικού ‘Ωδειού.

— ‘Η δαχτήστρα του «‘Ελληνικού ‘Ωδειού» έδωσε την περαομένη Δευτέρα (17 του Φλεβάρη) στο Δημοτικό Θέατρο την τρίτη της συμφωνική συναυλία. Ο καθηγητής του πιάνου κ. Πίνδιος στο Κονσέρτο του Γκρίγκ, φανέρωσε δύναμη κ’ επίδοση εξαιρετική, αίτημα λεπτό και τέχνη ανώτερη. ‘Η κ. Σπεράντζα Καλό με τη γνωστή της επιμελημένη φωνή, τραγούδησε την περίφημη «Αρία» του Χαϊνελ, δυο τραγούδια του Νιβάρα και την «Αρρεβωνιστική» του τριτανιστή του Σαίν Σαν πάνου στη γνωστή παλλάντια του Βιχτώρ Ουγγώ. ‘Η συναυλία έκλεισε με την «Εισαγωγή και φούγκα» του Λαυράγκα, πάνου στο μοτίβο του δημοτικού τραγουδιού «Κάτου στο Βάλιου τα χωριά», συνδυεμένο με μαεστρία που τιμά τη σύγχρονη μουσική μας.

***

— Από ένα δημοτικό ποίημα του κ. Στέλιου Σπεράντζα της σειράς των ΨΗΦΙΔΩΤΩΝ, που έγκόπηκε τελευταία, «Τό κέντημά της», εμπνεύσθηκε ο μουσουργός κ. Θ. Σακελλαρίδης και το τόνησε με μια καθαρώς ‘Ελληνική μουσική.

Τό όρατο αυτό τραγούδι, που καρφώνει την παιλούδα στο κέντημά της ή χωριατούλα, το εξέδωκε ο εκδοτικός οίκος «ΜΟΥΣΙΚΗ» των κ. κ. Μυτακίδη και Μακρή στη σειρά των ‘Ελληνικών τραγουδιών του κ. Θ. Σακελλαρίδη.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΥΠΑΡΙΣΙ

Φίλε κ. Ταγκόπουλε,

Στόν τελευταίο «Νουμά», σε μια κριτική για τον κ. Ευοστράτιο ‘Αθανασιάδη, είναι —για δείγμα ίσως της τέχνης του— κι’ ένα τραγούδι που χαρακτηρίζεται «αριστοτεχνικό», παρμένο από τα «Μικρά Έλεγεια» του ‘Ελληνογάλου ποιητή. Δέν ξέρω τί στοχαστήκανε οι άλλοι, που το διαβάσανε. Μά εγώ, στις δυο εκείνες στροφές χαιρέτισα έναν παλιό μου γνώριμο, ντυμένο τώρα με Παριζιάνικο κουστούμι. Έξηγημίμα :

Στά παλιά χρόνια της ‘Εστίας» —ήσουνα τότε ο Νουμάς των «Φαινομένων και Πραγμάτων»— έδημοσίεψα ένα σονέτιο μου, το «Κυπαρισόακν». Αργότερα, στα 1910, έβγαλα τον «Ανθισμένο Δρόμο» και τόβαλα στο βιβλίο μου. Φαίνεται πως το «Κυπαρισόακν» άρεσε, γιατί το είδα ύστερα σε διάφορα περιοδικά. Και ο Φιλέας Λομπέγκ το παίνεσε στην κριτική του στο «Μεσκόρ ντε Φράνς». Είναι τοῦτο :

Τό πράσινο, αδελφέ μου, κυπαρίσσι
που στής στής εφάντερες τη μέση,
τό μάτι μου θερμά τόχει αγαπήσει
κι’ όλη ή ψυχή μου άπάνου του έχει πέσει.

Πέρου, ή λιγνή κορφή του είχε μπορέσει
στο μέτωπο άπαλά να με φιλήση,
Ψηλότερη είναι έφέντος, μ’ έχει άφηση
και πάλι κορδάνα ε’ άστρα να φορέση...

Κι’ διαν για μένα έρθεϊ ο καιρός, όπου όντας
παραδομένος άτολμα στα χρόνια
φιλι δε θα προσμένω, όστε και χάδι.

θα χωριστούμε πιά μια μέρα αίώνια :
‘Εού θα πής τό φώς άναζητώντας
κι’ εγώ θα κατεβαίνω στο σκοτάδι !

Καθώς βλέπεις, τά δυο τραγούδια μοιάζουνε τόσο πολύ, που ή ο ένας πρέπει νάν τό πήρε από τον άλλο, ή πρέπει να παραδεχτούμε πως δυό... μεγάλα άνέμια άπαντηθήκανε στη ρίζα ενούσκυταρισσιού ! ‘Ως τόσο, δέν έφιλοδόησα ποτέ μου να τα ξεδεντώ στο Παρίσι, για να γίνω Ζάν Μωρεάς, γιατί πέρασε πιά και ο καιρός, που ο Δήμος ‘Αθηναίων άποφάσισε να στείλη στις Ευρώπες ένα νέο ποιητή —σήμερα ‘Αριστειούχο— προς εδούτερας ποιητικές σπονδάς.

Με αγάπη
ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

Σ. τ. Ν. Θαρρούμε πως μια τέτοια σύμπτωση —όταν κι’ αυτή που πράγματι διάρχει στην ιδέα του μικρού κυπαρισσιού που έχει τό μπόι του ανθρώπου και που μεγαλώνει και τον άφίνει κάτω,— δέν είναι δύσκολο να τύχει, και δε δικαιολογεί τό συμπέρασμα του φίλου κ. Στ. Δάφνη. ‘Αφού μάλιστα ή κεντρική τά ποῦμε ιδέα και και οῦσία του τραγουδιού του κ. ‘Αθανασιάδη θρίσκειαι στο «Αντίο ! ‘Εγώ δέν μπορώ νάνέβω, για να σε φτάσω—και σὺ δέν έχεις για να κατέβεις, παρὰ μόνο τον ίσκιου σου που θα ρίξεις μια μέρα διαν θα είσαι μεγάλο—στον τάφο μου». Τό πως τό κυπαρίσσι φέρνει την ιδέα του θανάτου, και στους δυό, δέν είναι παράξενο. «Φυτέψατε κυπαρισσον στον τάφο μου έπάνω...» λέγαν κι’ οι ρωμαντικοί.

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

‘Αγαπητέ φίλε

...Τό ΝΟΥΜΑ τον παίρνω ταχυικά. Τι λαμπρόφύλλο !. Με χαρά διάβασα πως οι άναγνώστες του τριπλασιαστήκαν και δέν άμφιβάλλω πως γρήγορα θα τετραπλασιαστούν. Τό πιο εύχάρωτο σε τοῦτο είναι που βλέπω ότι οι Ρωμοί αρχίζουν να αγαπάνε τη γλώσσα τους.

Δέν άμφιβάλλω, αγαπητέ Ταγκόπουλε, ότι τό βαρύ έργο που άνάλαβες για δεύτερη φορά θα στεφθεί μια μέρα από πλήρη επιτυχία.

Τουλάχιστο οι κατοπινοί μας θα άναγνωρίζουνε με εδγνωμοσύνη, τί χρωστάει ή πνευματική ‘Ελλάδα σε σενα. Μη νομίσεις πως θέλω να σε κοπιμεντάρω. Βρισκόμενος τώρα σε Χίρση, που έχει μπροστά της γεφμενό και πίσω όρεμα, κοίνω τά ‘Ελληνικά πράγματα πιο ψύχραιμα και πιο αντικειμενικά από τότε που βρισκόμουνα στην αγαπημένη μου ‘Ελλάδα, μέσα στον κύκλο των δημοτικιστών. Και βλέπω τώρα πιο φανερά, σε ποιό μέρος βρίσκεται ή άλληθια, τό δικιο και τό μέλλον. ‘Ότι έχουν οι δημοτικιστές, όπως μου φαίνεται, με τό μέρος τους την εργατική τάξη της Νέας και Μεγάλης ‘Ελλάδας, είναι ίσως τό πιο δημοφο σημείο στο γλωσσικό άγώνα..

Σε χαιρέτώ με όλη μου την καρδιά
δικός σου

Βερολίνο 16)2)20

A. STEINMETZ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— Βγήκε ο α' Ερμάνος και Δωροθέα του Ικαίτε μετάφρ. Κ. Θεοτόκη. Έκδ. Γ. Βασιλείου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

La Revue Critique. (10 Φλεβ.) Ζών Λονδόν. Για το Ζω-
νάρ στην Αθήνα. Σόφρ Λε Καρτοννέλ: Για τον Πάολ Άδάμ.
Argi Μαρτινό. Φυσιολογική μελέτη για τη «Συμβίωση»
στη φύση. Άργι Μπιντού: Η ζωντανή μουσική. Φε.
Πλεσός: Ποίημα κτλ. κτλ.

Le Monde Nouveau. (Γενάρης). Για το θάνατο του Πάολ
Άδάμ. Περόξιο: Τραγισμός και πανολαβισμός. Βικτ. Μο-
σελέ: Για το Λεόν Μπουζουά. Μονταγκνέ Μπέλ: Η Έλ-
λάδα στη πρόθυρα μιας καινούργιας ζωής. Ραιμόν Κλωβέλ:
Άρχαία Προλεοντία; λυρικές πρόξες. Διάφορες μελέτες
σχετικές με την Κοινωνία των Έθνών. κτλ. κτλ.

Mercur de France. (15 Φλεβ) Η γαλλ. πολιτική στη
Ρωσία. Φερδ. Ήρόλδ ο Βερόρεν, ποίημα. Οι πίνακες των
χρωμάτων. Σμίλ Ζαβί: Έπιθ. Ζολά η «Πετώ το γάντι».
Χρονογράφ Δε Ροά: Ποιήματα. Άλεξ Νεαβίθ. Οι Ίνδιες με
τους Άγγλους. Το πρόβλημα της ακριβής ζωής. κτλ. κτλ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γ. Κ. Μιμ. Οι λευτερίες που παίρνεις στο δεκαπεν-
τασύλλαβο δεν είναι όλες σωστές. Έπειτα τέτοιες άνωμα-
λίες, να τις πούμε, πρέπει να δικαιολογούνται από το νόη-
μα. Αυτός ο στίχος λ. γ. δεν είναι στίχος: «Στάφροστέ-
φανο μόνο πελάγι που τ' άσημώνει». Η ουσία αρκετά
καλή.—κ. Χ. Οσσχ. Θα δημοσιευτεί η Κλεισμένη πόρτα.
Παρακαλούμε να γράφεις λίγο καθαρότερα.—κ. Α. Διερ.
Λιγάκι δημοσιογραφικό.—κ. Α. Ρ. Αυτά όλα έχουν μελε-
τηθεί κι' ειπωθεί από τον Ψυχάκη. Άλλωστε γλωσσικές με-
λέτες από ανθρώπους ειδικούς που έχουν να πουν τίποτε
νέο, ευχαριστως δημοσιεύει ο «Νούμας». Όπως λ. γ. τάρ-
θρα που βάζουμε τώρα, του κ. Φιλήνια.—Βίβι. Όχι.—κ.
Θαν. Μικ. Δεν είναι και κακό, όμως λέμε πως θα γράφεις
και καλύτερα, και περιμένουμε. Χαιρόμαστε που βλέπουμε
πως μόνος καταλαβαίνεις τον άνηφορο που πρέπει νάνεβει
κάνενας, γυά να φτάσει.—κ. Ίσκ. Άν και καπως άτεχνο,
είναι όμορφο, και θα δημοσιευτεί. Όμως γιατί λες πως ο
πρώτος σου στίχος έχει χασμωδία; δεν έχει καμιά: Όχι το
συλλαβές

«Μπο-νό-ρα ή-Χού-σω-ή ή-μορ-φη».
Χασμωδία είναι το: Πά-ει-μφο-στά κτλ. Να την κάνουμε:
τραβίσει;—κ. Γ. Κιτο. Λάβαμε τις σαν πρόξες. κ. Μ. Β.
Θά δημοσιευτεί.—Α' άς-οσιρέ. Πράγματι το πέτυχες το
Ντό! Θα δημοσιευτεί.—κ. Αν. Δογγ. Εύχαριστούμε για το
γράμμα σου. Οι στίχοι σου θένε δούλεμα. Τα μεγαλύτερα
ψεγάδια: χασμωδίες κι' άτυχες λέξες σαν: πανίερων, Ή
στράτα μου έσμιζε με τάπειρο κενό, Κούφιος ο πόθος του
παλιού, όμως και ζαχαρένος κτλ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Απόφασις

Νέχοντες επί όψιν την εν τώ φύλλω επί αριθμόν
290 του παραστήματος της Έφημερίδος της Κυ-
βερνήσεως της Της Δεκεμβρίου π. έ. δημοσιευθεί-
σαν προκήρυξιν μεθοδικής δημοπρασίας διά την
προμήθειαν ήλικού κατασκευής των τηλεγραφικών
και τηλεφωνικών γραμμών, ως και τηλεφωνικών
έγκαταστάσεων του Κράτους, παρατείνουμε την δε-
δοθείσα προθεσμίαν υποβολής προσφορών επί ένα
μήνα, ήτοι μέχρι της 30ης Μαΐου 1920, ήμερας
Σάββατον και ώραν 11 π.μ.

(Έκ του Υπουργείου της Συγκοινωνίας)

Η ΣΚΛΗΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΑ

Άπ' του Ρήγα Βορηά το κατάστρο παλάτι
πούν' άπάνω χτισμένο στα χιονόδαρτα όρη
ο' ένα μαύρο θυμώξο, ο' έν' άκράτητο άτι
βγήκε βόλτα να πάρει η χαϊδούσα του κόρη.

Πήρε γύρα τους λόγγους και τ' άπάφθυνα δάση
τά ρουμάνια, τις ρούγγες, στις ρουβέρες να φτάσει
Οί βοσκοί που την είδαν να περνά, φοβηθήσαν
και διπλά μες τις κάπες τις χοντρές τους χαθήσαν.

Μπαίνει μες στο χωριό, και οι χωριάτες με μιá
—καλώς ήσθες—της λένε—ώ κυρά Παγωνιά.
Και η Ρήγισσα Κόρη άπαντά με καμάρι
—κριαρρόστια χωριάτης από με δε θα πάρει.

Καβαλάει και φεύγει, στην Πρωτεύουσα μπαίνει
πούναι όλοι στις γούνες, στα παλάτι τους χωμένοι.
Μά βροσιές και θλαστήμιες από κάθε μεριά
να της ρίχνουν άκουει, να τη λένε κακιά.

Και η χαϊδούσα η Κόρη του Βορηά που παγάνει,
σταματά, ξεπεξεύει, κτρινίζει, θυμώνει,
Την άρρώστια φωνάζει και το χάρο καλαί,
στρώνει μαύρο τραπέζι κι άρχινά να γλεντάει.

Σύρα

E. ΜΟΝΟΓΙΟΣ

Τό να κριήγεται κανείς ανάξιο. Τό να κριήγη
πάτι την καθαριό του σέβη σε όσους με πλ σω-
στάτον άγατά, όχι μόνο ανάξιο, μα και άριστο. Πει-
ράζει το αίτημα. Μοιάζει σαν άπιστία της καρδι-
ας προς της καρδιά. Τί να ζή κανεις, εν' όσο ζή δε
λέει την άλήθεια; Είναι και χροός.

***

Στην Έλλάδα γλήγορα έννοσυνε, αν και δε φαι-
νεται. Οί νέοι κάθε μέρα, κύκλους κατιούριους χαι-
ρετιούνε. Ο ήλιος ανατέλλει.

***

Ο γλωσσικός πόλεμος, που γίνεται σήμερα στην
Έλλάδα, είναι ο ίδιος κι απαράλλαχτος με κεινονε
της Ιταλίας, στην έποχή όπου λαγαριαζότανε για
καίμα, το μεταχειρίσασα γλώσσας άλλης από τη Λα-
τινική.

***

Τό μεγάλο τό ζήτημα, τό μόνο, για ένα έθνος που
τάζει, έθνος να λέγεται, είναι νάχη μιá γλώσσα
που να μπορεί όλος ο κόσμος, ίσα με τον παπεινότερο
πολίτη, να τη μαθαίνη, να τη γράφη και να τη μι-
λά. Μονάχα η νέα γλώσσα γεμίζει τέτοιο έναν
δσο.

***

Σήμερα στην Έλλάδα ο σγραφείας πρέπει να ει-
ναι γλωσσολόγος μαζί και ποιητής.

***

Χωρίς την επιστήμη, άδύνατο να γνωρίζουμε
τους γλωσσολογικούς νόμους. Χωρίς άισθημα, εί-
ναι άδύνατο να καταλάβουμε την ανάγκη τους, τον
τρόπο και τη στιγμή της εφαρμογής τους.

Ψυχάρης